

OTDK-DOLGOZAT

2015

Híd a határok között
A Duna Televízió működése a határon túli magyarok tükrében

Bridge between the borders
Operation of Duna TV in the mirror of Hungarians beyond the borders

Kézirat lezárva: 2014. október 20.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	5
2.	A VIZSGÁLAT ELMÉLETI HÁTTERE	7
2.1.	Történelmi kitekintés a határon túli magyarsággal kapcsolatosan	7
2.2.	A magyar média átalakulása a rendszerváltás után	9
2.3.	A Duna Televízió helyes és szerepe a magyar közszolgálatban.....	11
2.4.	Kultúra. Kulturális sokszínűség.....	19
2.4.1.	A kultúra szerepe a Duna Televízió határon túli munkavállalói körében	20
2.4.2.	Sztereotípiák	21
2.4.3.	Kulturális sokk.....	23
2.5.	Összegzés.....	24
3.	SAJÁT VIZSGÁLAT.....	26
3.1.	Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek	26
3.1.1.	Hipotézisek	26
3.1.2.	Kutatási kérdések.....	28
3.2.	A vizsgálat helyszíne	29
3.1.	Kutatási módszerek, adatfeldolgozás és a minta bemutatása	29
3.3.1.	A kérdőíves kutatás	29
3.3.2.	Mélyinterjú készítés módszere	31
3.3.3.	Az adatok rögzítése, feldolgozása	31
3.3.4.	A minta bemutatása	32
3.4.	Eredmények	35
3.4.1.	Az első hipotézis elemzése	35
3.4.2.	A második hipotézis elemzése.....	39
3.4.3.	A harmadik hipotézis elemzése	43
3.5.	Következtetések és javaslatok	48
4.	ÖSSZEFOGLALÁS	51
5.	IRODALOMJEGYZÉK	52
6.	MELLÉKLETEK	54

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A teljes népesség és a magyarok száma Erdélyben, Szlovákiában, Vajdaságban és Kárpátalján	8
2. táblázat: A sepsiszentgyörgyi magyarok televízió nézési szokásai.....	15
3. táblázat: A Térkép c. műsor magyarországi nézettsége 2008-2014	17
4. táblázat: A Duna Televízió legnézettebb műsorai 2013-ban.....	19
1. ábra: Magyarország térképe a trianoni békeszerződés előtt	7
2. ábra: A naponta nézők aránya, 2008 és 2010, Kovászna megye.....	14
3. ábra: Hírműsorokért legtöbbet nézett tévécsatornák	15
4. ábra: A TÉRKÉP c. műsor átlagos havi elért közönsége éves bontásban.....	16
5. ábra: A jelenleg MTVA alkalmazottjaként dolgozó határon túli magyarok származásának megoszlási aránya	30
6. ábra: Határon túli férfi és női munkavállalók aránya az MTVA-nál 2014-ben.....	32
7. ábra: 2014-ben a határon túli munkavállalók életkora az MTVA-nál.....	33
8. ábra: A Magyarországra költözés fő okai az MTVA határon túli kollégáinak körében	34
9. ábra: A Duna Televíziónál való munkavállalás fő okai az MTVA határon túli kollégáinak körében.....	44

BEVEZETÉS

„Nyelvében él, művészetében érez a nemzet!” A kultúra nem más, mint egy nemzet íratlan alkotmánya, amely sokkal megengedőbb, mint az országok politikai alkotmányai. Így vélekedett erről az 1992. december 24-én induló Duna Televízió is, a nemzet televíziója, melynek feladata az egyetemes és magyar szellemi, kulturális értékek közvetítése, a magyar kisebbségek identitásának, anyanyelvének, kultúrájának megőrzése. A műsorkészítő munkatársak kiválasztásakor fontos szakmai szempont volt, hogy legyen szakterülete kiváló képviselője, a kisebbségi történelem és kultúra alapos ismerője, és nem utolsó sorban „a róluk, de nem nélkülük” célkitűzés is teljesüljön, vagyis a határon túli magyarokról hiteles emberek tudósítsanak. Így a Budapesten működő stúdió alkotóközössége javarészt határon túlról áttelepülő magyar anyanyelvű kollégákból állt össze. Jómagam is, erdélyi származásúként, 14 éve állandó munkatársa vagyok a Duna Televíziónak. Bár mindannyian ugyanazt a nyelvet beszéljük, mint anyaországi kollégáink, mégis be kellett illeszkednünk egy új közösségbe, egy „új országba”. A kulturális sokkal, a honvágygal, a sztereotípiákkal való küzdés tulajdonképpen már a költözés előtt elkezdődött, de a munka orosz-lánrésze természetesen az új hazában várt ránk. Az ország-, és munkahelyváltás olyan élményeket, tapasztalatokat nyújtott számunkra, amelyek átélésére máskülönben nem lett volna lehetőségünk, és nem utolsó sorban ezek mind hozzájárultak ahhoz, hogy jobban megismerjük önmagunkat, és közelebb kerüljünk távlati céljaink megvalósításához.

1999-ben a Duna Televízió megkapta az UNESCO Kamera-díját, vele „A világ legjobb kulturális televíziója” kitüntető címet, amelyet Sára Sándor, a Duna Televízió akkori elnöke Párizsban vett át. A díj átvételekor elmondott beszédéből, szakmai tapasztalatom és származásom alapján született meg dolgozatom végső tematikája.

„Ma, amikor televíziós csatornák tucatjai jutnak el egy-egy háztartásba, a legtöbb műsorkészítő elfeledkezik arról a felelősségről, amelyet tevékenységével a nézők gondolkodásmódjára, személyiségére kifejt.” (Bakos 2013, 10 p.)

Pályamunkámban arra kívánok rávilágítani, hogy milyen szerepet játszik és játszott a Duna Televízió a határon túli magyarok beilleszkedésében, a határon túli magyarok identitásának megtartásában. A dolgozat középpontjában éppen ezért elsősorban a Duna Televízió határon túli – erdélyi, délvidéki, felvidéki, kárpátaljai – munkatársai állnak. A saját magam és az ő történeteiken keresztül összefüggéseket és különbségeket keresek az anyaországba és a közszolgálati médiába történő beilleszkedésre. A teljes körű válaszadáshoz

azonban szükség van a határon túli magyarok történelmi háttérének és múltjának ismeretére, a Duna Televízió és a közszolgálati média jogi- és pénzügyi háttérének megfigyelésére és a határon túli műsorok minőségi és nézettségi adatainak vizsgálatára. Mindezek megvilágításával, interjúk készítésével, kérdőívek segítségével, a Duna Televízió saját statisztikai adatainak felhasználásával és a szakirodalom feldolgozásával kívántam eljutni dolgozatom céljához. A határon túli magyarok kultúrájának ismerete, a velük való kapcsolattartás kihat a magyar kulturális és politikai életre is. Kommunikáció, nyilvánosság, demokrácia és esélyegyenlőség - mindez kulturális találkozások nélkül ma már elképzelhetetlen. A kulturális sokszínűség, minőség és a közszolgálati televíziózás vizsgálata azért is fontos, mert egy felnövekvő generáció kultúrájának és hazaszeretetének megőrzése lehet a tét.

2. A VIZSGÁLAT ELMÉLETI HÁTTERE

2.1. Történelmi kitekintés a határon túli magyarsággal kapcsolatosan

„A magyarság egyik legnagyobb nemzeti traumája az 1920-as trianoni békeszerződés. Nem elsősorban azért, mert ennek értelmében Magyarország elveszítette területének és nemzeti vagyonának mintegy kétharmadát. Hanem azért, mert az elcsatolt területeken több mint 3 millió magyar is élt. Ráadásul ezek mintegy kétharmada közvetlenül az új határok túloldalán, vagyis az új Magyarország magyarjaitól karnyújtásnyi távolságra. Ez még azok számára is nehezzé, sőt gyakran lehetetlenné tette a döntésbe való őszinte belenyugvást, akik egyébként elfogadták a multietnikus Magyarország nemzetiségeinek jogát saját állam alapítására.” (Romsics 2012, 9 p.)

1. ábra

Magyarország térképe a trianoni békeszerződés előtt
(Benkes et al. 1994, 19 p.)

Határon túli magyaroknak hívjuk elsősorban a trianoni békeszerződés után, az elcsatolt területeken élő romániai, ukrainai, szerbiai, szlovéniai, horvátországi és ausztriai magyarokat. A mai magyar nemzetiségi- és külpolitikában gyakran merülnek fel olyan vitás kérdések, a szomszédos országokkal kapcsolatosan, melyeknek a középpontjában a határon túli magyarok kérdése áll. Az elcsatolt területeken élő magyarok szervezeteket hoztak létre, szavazataikkal aktívan részt vesznek a belpolitikában, így helyzetük vizsgálata, valamint a velük való kommunikáció elkerülhetetlen. Jelenleg Romániában körülbelül 1.400.000, Szlovákiában 500.000, Szerbiában 290.000, Ukrajnában 185.000, Horvátországban

14.000, Szlovéniában 10.000, Ausztriában 70.000 a határon túli magyarok száma az elmúlt évek népszámlálási adatai alapján.

1. táblázat

A teljes népesség és a magyarok száma Erdélyben, Szlovákiában, Vajdaságban és Kárpátalján
(Gyurgyík et al 2010, 72 p.)

Év	Erdély		Szlovákia		Vajdaság		Kárpátalja	
	Összesen	Magyar	Összesen	Magyar	Összesen	Magyar	Összesen	Magyar
1910	5.228.180	1.653.943	2.919.794	884.309	1.515.983	425.952	598.863	184.287
1920/1921	5.107.400	1.305.800	3.000.870	650.597	1.535.794	371.006	612.442	111.052
1930	5.520.086	1.349.563	3.329.793	592.337	1.624.158	376.176	733.956	116.548
1946/1950	–	–	3.442.317	354.532	1.663.212	428.932	758.700	66.000
1956/1961	6.218.427	1.558.254	4.174.046	518.782	1.854.965	422.561	920.173	146.000
1966/1970	6.719.555	1.597.483	4.537.290	552.006	1.952.533	423.866	1.056.799	151.949
1977/1979 /1980	7.500.229	1.691.048	4.991.168	559.490	2.034.772	385.356	1.155.759	158.446
1991/1992	7.723.313	1.603.923	5.274.335	567.296	2.013.889	339.491	1.245.618	155.171
2001/2002	7.221.733	1.415.718	5.379.455	520.528	2.031.992	290.207	1.254.614	151.516

Az első világháború lezárását követő trianoni békeszerződés 1920. június 4-i aláírása előtt is nyilvánvaló volt már, hogy Magyarország mögül hiányzik az a fegyveres, gazdasági és diplomáciai háttér, amellyel a szerződés aláírása megtagadható lett volna. „A szerződés drasztikus és etnikai szempontból sem korrekt döntéseiből elkerülhetetlenül következett, hogy a két világháború közötti magyar külpolitika legfőbb céljává az új határok revíziója vált.” (Romsics 2012, 52 p.) A szerződés településeket, családokat vágott ketté. Az országhatárok megvonása gyakran nem követte a nyelvi vagy nemzetiségi határokat. Sok esetben egységes tömbben élő magyar lakosságú területeket is elcsatoltak. Mintegy 3,3 millió magyar rekedt kívül az új magyar állam határain. Ezzel is magyarázható, hogy a revizionalista politika egyes elemei ma is időnként fel-felcsillannak a magyar közéletben, bár Magyarországon ma hivatalosan nincs se revizionizmus se irredentizmus. Ezeket a nézeteket jellemzően a nemzeti radikális politikai pártok képviselik.

A szomszédos országok között vannak, ahol egészen az 1990-es évekig hallhattunk a magyarok háttérbe szorításáról, bántalmazásáról. A magyarságnak meg kellett küzdenie nemzetiségi jogaiért, kisebbségi intézményrendszerének kiépüléséért, önkifejezéséért és érdekérvényesítésért. Az anyanyelv használata, a magyar hagyományok és szokások továbbvitele, a magyar nyelvű iskoláztatás több országban máig is a napi, sokszor populizmusra és nacionalizmusra hajló politika kérdéskörébe tartoznak.

Egy nép kultúrája nem könnyen alakítható, hiszen magába foglalja a csoport életstílusát, társadalmi és kulturális örökségét, gondolkodását, világszemléletét, viselkedési mintáit, konfliktuskezelési mechanizmusait és normáit is.

Annak ellenére, hogy Trianon óta eltelt több mint kilencven év, éppen a kultúra nemzedékről nemzedékre történő örökítése miatt, az új generációnak sincsen könnyű dolga. A magyarországi magyarok felelőssége is, hogy támogassák a határon túli közösségeket, a nyelvet, a kultúra fennmaradását. „A nyelvhalál nem úgy következik be, hogy a nyelv fogja magát és meghal. A nyelvhalált a nyelv fokozatos visszaszorulása előzi meg. Először a nyelv nyilvános, hivatalos használata szorul vissza. Nehéz hivatalos ügyeket intézni az adott nyelven. A médiában csökken az adott nyelv használata. Az oktatásban először csak néhány iskolatípusban, néhány tantárgy esetében bukkan fel egy „fontosabb” vagy „sikeresebb” nyelv, majd ennek aránya fokozatosan nő. A folyamat végén az adott nyelv már csak az alapiskolákban és egyetlen tárgyként létezik. Egyre több helyen tesznek megjegyzést, hogy nem kellene ezen a nyelven beszélni. Esetleg tiltják is. A szakmákban, tudományokban már nem lehet használni a nyelvet, mert a szakmákat idegen nyelven tanulták. Folyamatosan váltogatni kell a nyelveket. Ezután a nyelv a baráti társaságokba, majd a családokba szorul vissza. Szerencsés esetben, a templomban még hallható. A családban legtovább a nagymama és nagypapa beszél. Még ezen a nyelven mondanak mesét az unokának, aki már többnyire más nyelven beszél a szüleivel. A gyermek már csak néhány dalt, mesét, állandósult szókapcsolatot ismer a nyelven. Még egész életében felismeri, de már nem használja. Gyerekei már csak hírből ismerik.” (Malota-Mitev 2013, 187 p.)

Ahhoz, hogy a magyar kultúra és nyelv fennmaradjon a határon túli területeken, az 1989-es rendszerváltás óta „felnőtt” közszolgálati média az egyik leghatékonyabb eszköz lehet. A világban szétszóródott magyarság kulturális értékeinek számbavétele, az együvé tartozás erősítése nem csak egy szűk réteg számára képviselhet értéket. Ennek a feladatnak az elvégzéséhez hiteles közszolgálati média, minőségi és naprakész határon túli műsorok, valamint a határon túli magyarok segítésének egyértelmű felvállalása szükséges.

2.2. A magyar média átalakulása a rendszerváltás után

„A rendszerváltozás és a technikai fejlődés eredményeként 1989 után sokszínűvé vált a magyarországi média. 2008-ban például az országos televíziós csatornák naponta 166 óra műsort sugároztak, azaz nyolcszor annyit, mint az 1980-as évek közepén. 2009 nyarán több mint száz helyi rádióadó sugárzott, és 82 magyar nyelvű tévécsatorna volt fogható.

Részenben e kínálat növekedésének eredményeként a felnőtt népesség több mint ötven százalékkal többet televíziózott az ezredfordulón, mint korábban.” (Sipos 2010, 24 p.)

A rendszerváltás a médiapolitikában is kisebb-nagyobb változásokat idézett elő. Az írott sajtó területén elkezdődött a privatizálás, a rádió és a televízió közvetlen pártirányítása is megszűnt.

A Magyar Televízióval a nyolcvanas évek végére a szakma és a hazai nézők is egyre elégedetlenebbek lettek. Végül 1989-ben a XXI. Filmszemlén a Magyar Film- és TV-Művészek Szövetsége tanácskozást szervezett a mozgóképkultúra helyzetéről. Vitaindító állásfoglalásában a következőképpen fogalmazott: „A Magyar Televízió egész szerkezete és felépítése elavult, az ötvenes évek államigazgatási struktúrájára épül... Az ország lakossága elégedetlen és kevesli mindazt, amit a televíziótól kap...” Majd így folytatta: „Az önálló magyar televíziós művészet agonizál, ezen belül a gyermekfilmgyártás megszűnőben van, a televíziós dokumentumfilm-gyártás teljesen megszűnt. A műsorszerkesztés száműzte a képernyőről a magyar filmművészet jelentős értékeit és a valóságfeltáró magyar dokumentumfilmeket...” (Bakos 2013, 13 p.)

A rendszerváltás előtti magyar média olykor-olykor hírt adott a külföldi magyarok életéről, gondjairól, a Magyar Televízió egésze azonban nem vállalta a nemzeti televízió feladatát. Voltak kivételes műsorok, pl. a Röpülj páva népdalvetélkedő, Lőrincze Lajos nyelv művelő adásai, amelyekben a határon túli értékek és hordozói is feltűntek. Bizonyos szerkesztőségekben (pl. az MTV Mezőgazdasági Szerkesztősége Szülőföldem-sorozata, később a Ceausescu-rezsim kritikájában és végnapjainak bemutatásában kiemelkedő szerepet betöltött Panoráma) főként a főszerkesztő, illetve a szerkesztő egyéni vállalása révén került határon túli tematika is a műsorok közé.

Az 1989-es tanácskozáson felszólalók többségükben súlyos megállapításokat fogalmaztak meg a televízióról. Többek között, hogy műsorain az igazmondástól való félelem és a megfelelő szellemi kapacitás hiánya tükröződik, nem foglalkozik a határon túliak problémáival, nincs nemzetstratégiája, álvalóságot teremt, a nézői nem ismernek magukra, az életükre, a képernyőn a kulturális műsorokban is meghatározó a politika, stb. Mindez megtörténhetett, hiszen semmilyen szabályozás nem állta útját. Elmaradt a közszolgálati televízió kritériumainak a meghatározása, s a nemzeti televízió helyén megjelent egy semmilyen feltételrendszerrel nem rendelkező kereskedelmi tévé, s a képernyőt valóban eluralta a nemzetközi konzumkultúra. A magyarországi rádió- és televízióadások a határon túl élők milliói számára elérhetetlenek voltak. Egyre határozottabban körvonalazódott egy,

a külhoniaknak szóló magyar tömegkommunikációs eszköz szükségessége. A Magyar Televízió monopolhelyzetét azonban csak egy új csatorna beindításával lehetett megszüntetni.

„Egy médiarendszer átalakulása felveti a politikai párhuzamosság kérdését is. Nevezetesen: milyen szoros legyen a kapcsolat a médiumok és a politikai intézmények között? Ez a médiakonfliktus a rendszerváltozás utáni közel két évtizedben a közszolgálati médiumok kormányzati felügyeletének, valamint a pártok befolyásának kérdéseként jelentkezett.”

(Sipos 2010, 140 p.)

2.3. A Duna Televízió helye és szerepe a magyar közszolgálatban

1992 augusztusában a Magyarok III. Világtalálkozója jó alkalomnak kínálkozott arra, hogy az értelmiség különböző köreiben, különböző időpontban és indíttatásból megfogalmazott igényre válaszul Csoóri Sándor bejelentse a határon túli magyaroknak szóló televízió létrehozásának szándékát a világ félszáz országából érkezett küldötteknek. Antall József, a tanácskozáson jelenlévő kormányfő, ezt megerősítette, s 1992. szeptember 10-én megszületett a kormány döntése egy, elsősorban a határon túli magyarság számára műsort sugárzó televízió létrehozásáról. Szeptember 22-i ülésén az Magyar Mozgókép Alapítvány Nemzeti Kuratóriuma is megvitatta a magyar nyelvű műholdas adás megvalósulásának lehetőségeiről és a magyar filmszakma ehhez kapcsolódó játékteréről készült összefoglalót. Az első magyar műholdas televízió 1992 karácsonyán megkezdte adását.

A Duna Televízió a televíziók történetében egyedülálló módon úgy kezdte sugározni műsorait, hogy a szándékon és az Alapító Okiratban 1992-re garantált 300 millió Ft-on kívül szinte semmije sem volt. Az adás első napjaiban, 1993 januárjában, 8 fő kezdő bemondó és 5 fő alkalmazott – közülük egyetlen felelős vezető – alkotta a Duna Televízió és a HTVA (Hungária Televízió Alapítvány) együttes személyi állományát. (Bakos, 2013)

A Duna Televízió Nonprofit Zrt. 2011. január elsejétől a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) koordinációs munkájának alárendelten sugározza műsorait műholdas televízióként. Jelenleg két televíziós csatornát működtet, a Duna és a Duna World csatornákat. A Duna Televízió részvénytársasági formában látja el funkcióját. A mai napig egyik kiemelt feladatkörének tekinti az ország határain túl élő magyarok vagy magyar származású emberek részére anyanyelvükön készült műsorok eljuttatását. A televízió 2008-tól társcsatornáival együtt (M1, M2, M3, Duna World) legtöbb műsorát a teletexten is feliratozza a siketek és nagyothallók számára, internetes videótárat működtet, va-

lamint lehetővé tette videóit beágyazását más portálokra is. Jelenleg finanszírozása az MTVA állami támogatásaiból és reklámbevételekből történik.

Az MTVA - Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap nem kizárólag a Duna Televízió munkájáért felel, a szervezethez tartozik többek között a négy közszolgálati médium, a Magyar Rádió, a Magyar Televízió, a Duna Televízió, valamint a Magyar Távirati Iroda koordinációjának összehangolása is. Az MTVA célja a közszolgáltató médiumok működésének hatékonyabbá tétele, a központosított műsorgyártás és a közös adminisztráció működtetése. Így 2011-től egy szervezeti „ernyő” alá került a műsorkoordináció, a kulturális műsorok szerkesztése, a sport-, vallási kisebbségi és határon-túli főszerkesztőségek, valamint a szórakoztató műsorok főszerkesztősége is.

A Duna Televízió működését a mindenkor Médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló törvénynek megfelelően látta, látja el. „A törvény a közszolgálati médiumokhoz számos, jól beazonosítható műsorpolitikával kapcsolatos feladatot rendel. A nemzeti, közösségi, európai identitás, nyelv és kultúra ápolását, gazdagítását, a nemzeti, etnikai, vallási kisebbségek különös igényeinek kielégítését, kiegyensúlyozott, pontos, alapos, tárgyilagos, felelős hírszolgáltatást és tájékoztatást valamint sokszínű, gazdag választékú és minőségi műsorok szerkesztését.” (Pekár 2008, 15 p.)

Hitvallásának és a törvényi szabályozásnak megfelelően olyan közszolgálati- és határon-túli műsorokat sugároz, mint a Kárpát-expressz, a Közbeszéd, az Arcélek, a Heti Hírmondó vagy a Térkép című határon túli magazin.

A Duna Televízió azzal a céllal jött létre 1992-ben, hogy hidat teremtsen az anyaországi és külföldi magyarság között. Mára öt földrészen 15 millióan nézik. Jankovics Marcellel, aki maga is indult a Duna Televízió elnöki székéért, egy vele készült interjúban, melynek címe: Kinek szólt a Duna Televízió? Ittenieknek vagy a kintieknek? – így nyilatkozik a határon túli műsorokról: „A magyart a magyartól nem kellene megkülönböztetni, ami van, mesterséges határ. És ha egy határon túli magyarral beszélgetek, akkor csak az ő saját keserőségei különböztetik meg őt az én keserőségeimtől. Egyébként a közös nevező megvan. Ma is úgy gondolom, az ottani műhelyeket kellett volna jobban bevonni. Ahogy az amerikai televíziózásban van. Egyszer egy hónapot kint töltöttem New Yorkban, és összesen egy állóképet láttam – Gerald Ford idejében volt – Brezsnyevről. Néztam a tizenvalahány csatornát New York mellett, és alig volt Európáról és a világról szó. Lokális dolgok érdeklik az embereket. Ezért a pályázatomban nemcsak időben akartam tematikus lenni, hanem térben is. A kassai embert elsősorban az érdekli, hogy mi van Kassán. És csak aztán tágul

az érdeklődési köre. Tehát ezért kellett volna gyártó gócok Pozsonyban, Kassán, Nagyváradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyt, Újvidéken és Szabadkán. De csak tudósító volt, a műsorkészítés nem ott folyt. Amikor a háború alatt visszakerültek a magyar területek, ugyanez történt, leküldték oda Pestről a hivatalnokokat. És a legnagyobb sérelme akkor is az volt a helybelieknek, hogy olyan főnököket küldtek oda, akiknek fogalmuk sem volt az ottani helyzetről. A Duna Televíziót is helyi emberekből kellett volna felépíteni.” (Pintér Judit 2013, 106 p.)

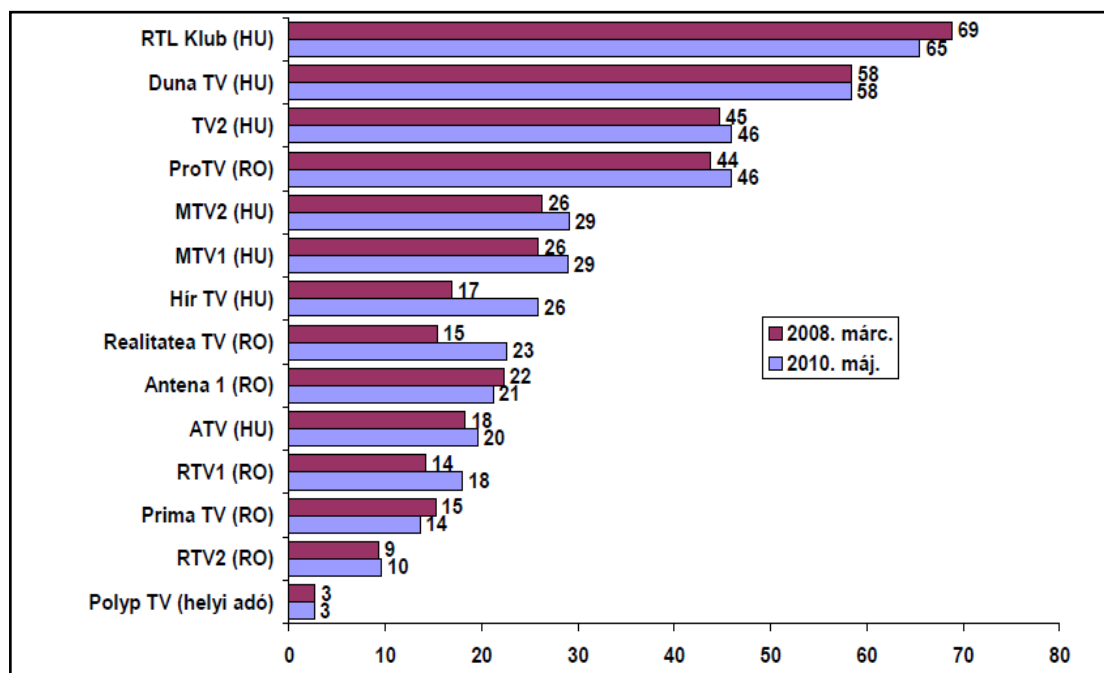
A Duna Televízió 2013-ban készített egy kutatást „Médiahasználat és identitás a határon túli magyar közösségek körében” címmel. Az NMHH Médiatudományi Intézetének koordinálásával a B-Fókusz Intézet és a határon túli partnerintézetek által realizált 2011-es médiakutatás egyik legfőbb tapasztalata volt a magyar nyelvű közszolgálati csatornák nézettségének drasztikus mértékű visszaesése a határon túli magyarság körében. (Dobos 2012) Egyre szélesebb határon túli magyar közönségben erősödik a többségi, és gyengül az anyanyelven való televíziózás és rádiózás jelentősége. Nyilvánvaló, hogy egyedül a közszolgálati médiumok műsorpolitikájának a megújítása lehet alkalmas arra, hogy ezt az identitásroncsolást korrigálja. Joggal merül fel a kérdés, hogy vajon milyen műsorok, milyen kommunikációs csatornák lehetnek alkalmasak a magyarságtudat fenntartására? A Dobos Ferenc által készített 2012-es tanulmány szerint a Médiatudományi Intézet a 90-es évek közepe óta folyamatosan méri az erdélyi, a felvidéki, a kárpátaljai és vajdasági kisebbségben élő magyar közösségek médiapreferenciáit, valamint 2001-től internethasználathoz való viszonyukat is. A kutatás mérései alapján „összességében elmondható, hogy a médiafelületek fiktív hierarchiájában első helyen végzett televíziót preferálók átlag feletti arányban regionális eltérésre való tekintet nélkül az idős, kevésbé képzett, falun élő, nehéz szociális anyagi- és munkapiaci helyzetű rétegek közül, valamint az asszimilációban érintettebbek köréből kerülnek ki.” (Dobos 2012, 25p.)

Az internet esetében azonban a felmérés szerint a felső középosztály tagjai 50%, a gazdagok pedig kétharmad körüli arányban használnák az internetet kizárólagos forrásként abban az esetben, ha csak egy kommunikációs csatornát jelölhetnének meg információszerzésük érdekében. Ez a Duna Televízió, illetve az MTVA szempontjából azért érdekes, mert az MTVA kezelésében lévő csatornák adásai már az interneten is megtekinthetők.

Egy másik felmérés, a kolozsvári Kvantum Research Kft. 2010 májusában, Kovászna Megye Tanácsának megrendelésére készített közvélemény-kutatása részletesen kitért a Kovászna megyei, erdélyi magyarok tévénézési szokásaira is. A kutatás és mintavétel leg-

fontosabb adatai: összesen 1580 kérdőívet töltöttek ki, ebből 794-et Sepsiszentgyörgyön, 357-et Kézdivásárhelyen, 429-et pedig a megye egyéb településein. A kérdezőbiztosok segítségével történt, úgynevezett rétegzett, véletlenszerű mintavétel értékelését nem, életkor és nemzetiség szerint súlyozták, az adatokat pedig összehasonlították egy korábbi, 2008-ban végzett felméréssel. Az eredmény pedig így summázható: Kovászna megyében a legelterjedtebb médiafogyasztási forma a televíziózás, a megye magyarságának 94 százaléka néz tévét.

Ön az alábbi televízió-adókat milyen gyakran nézi?

2. ábra

A naponta nézők aránya, 2008 és 2010, Kovászna megye
(idézi: Pál 2011, 10 p.)

Az összesített, Kovászna megye egészére vonatkozó adatok szerint a leginkább nézett adók között két magyarországi kereskedelmi csatornát, az RTL Klubot és a TV2-t, valamint a közszolgálati Duna TV-t jelölték meg a válaszadók. Az RTL Klub megye szinten már 2008-ban megelőzte a Duna TV-t, és 2008-hoz viszonyítva jelentős változás figyelhető meg a magyar Hír TV és a román Relitatea TV nézettségének emelkedésében.

A felmérés külön vizsgálta a megyeszékhelyen, Sepsiszentgyörgyön élő magyar ajkú lakosság csatornaválasztási preferenciáit. A megye legnagyobb városában élők körében mindkét magyarországi kereskedelmi csatorna megelőzte a Duna TV nézettségét, ez utóbbit a harmadik leginkább nézett csatornaként jelölték meg. A felmérés nem tér ki az egyes műsorok nézettségére, így azt sem lehet tudományosan alátámasztani, hogy mit, mikor

néznek leginkább a szentgyörgyiek és, hogy figyelemmel követik-e a székelyföldi tudósításokat.

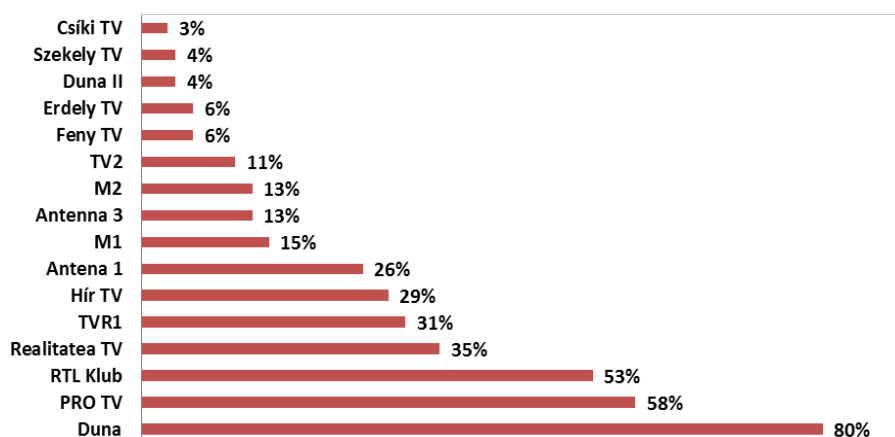
2. táblázat

A sepsiszentgyörgyi magyarok televízió nézési szokásai
(idézi: Pál 2011, 11 p.)

Sepsiszentgyörgy, magyarok	Naponta nézi ↓	Hetente többször	Ritkábban nézi	Nem nézi	Nem fogható
RTL Klub (HU)	70,6	12,4	8,4	8,3	0,4
TV2 (HU)	66,4	14,7	11,0	7,7	0,2
Duna TV (HU)	52,2	16,7	17,3	13,3	0,6
ProTV (RO)	44,0	16,1	17,4	22,5	
MTV2 (HU)	28,7	18,0	23,4	29,3	0,6
MTV1 (HU)	27,9	16,7	24,0	29,3	2,2
Hír TV (HU)	24,8	11,7	20,9	39,6	3,0
Realitatea TV (RO)	21,4	14,5	20,1	43,7	0,4
Antena 1 (RO)	21,2	13,5	27,7	37,3	0,2
ATV (HU)	16,6	9,6	27,9	44,4	1,4
RTV1 (RO)	14,0	13,7	25,1	47,2	
Prima TV (RO)	13,9	13,6	21,1	49,8	1,6
RTV2 (RO)	9,2	11,6	24,6	54,6	
Erdélyi Magyar Televízió	1,6	1,0	2,3	15,2	79,9
Polyp TV (helyi adó)	0,8	0,6	3,2	18,4	76,9

gyanakkor nem kizárólag az általános nézettséget kell megfigyelnünk egy televízió esetében, a határon túli magyarokkal való kapcsolattartás terén. Információ és tájékozottság szempontjából kiemelten fontos a televíziók esetében a hírek szerepe. Hargita megyében a Csíki Területi RMDSZ megbízásából a szövetség munkájának ismertségét, értékelését vizsgáló, 2010 novemberében készült felmérésben található egy adatsor arról, hogy a megye lakosai melyik csatorna híradóját nézik leggyakrabban. A rangsor első helyén a Duna TV áll, eszerint a Hargita megyei tévénezők 80 százaléka a Duna TV-ből értesül a hírekről.

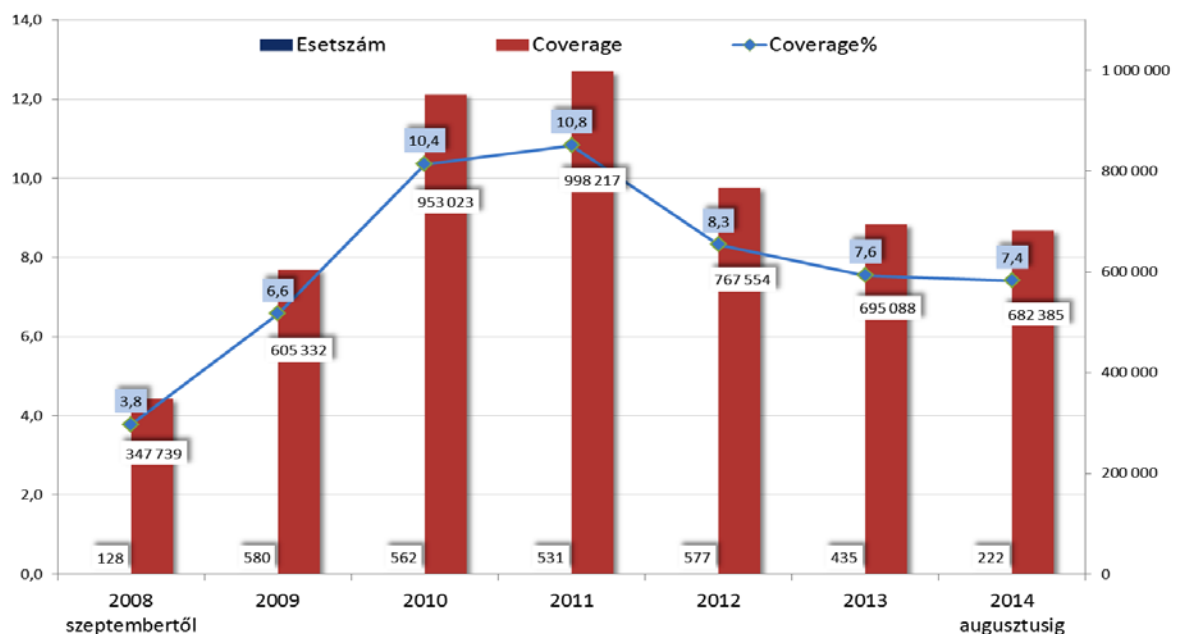
■ Melyek a legfontosabb tévécsatornák, amelyeken hírműsorokat szokott nézni?

3. ábra

Hírműsorokért legtöbbet nézett tévécsatornák
(idézi: Pál 2011, 11 p.)

Például a Duna Televízió Térkép című műsora a külföldön élő magyarok mindennapi életét befolyásoló események hátterét tárja fel, legyen szó kultúráról, oktatásról, politikáról vagy gazdaságról. Olyan témákat dolgoz fel, mint a nyugdíjreform, a száz éve kitört első világháború, vagy a gazdasági válság következményeként fellépő nehezedő gazdasági körülmények, jelentős kulturális események. Az adás jelenleg minden hétköznap 16:30 órakor szerepel a Duna Televízió műsorpalettáján, melynek nézettsége sokat elárul azzal kapcsolatban, hogy melyik évben hány új néző csatlakozott legalább egy percre a vizsgált műsort néző közönségéhez. Ez az átlag, a „Coverage” 2010 – és 2011-ben érte el a legnagyobb értéket.

4. ábra

A TÉRKÉP c. műsor átlagos havi elért közönsége éves bontásban
 Vizsgált célcsoport: teljes népesség (4+), csatorna: Duna TV
 Forrás: MTVA, kutatási osztály

A műsor 2010-2011-es sikeréhez nagyban hozzájárult a műsor optimális időben történt sugárzása. Egy televízió műsor adásidejének kiválasztása az egyik legfontosabb befolyásoló tényező annak érdekében, hogy az adás a legnagyobb célközönségéhez a megfelelő időben tudjon eljutni. A Térkép című műsor mérési eredményeit a következő táblázatban foglalom össze:

3. táblázat

A Térkép c. műsor magyarországi nézettsége 2008-2014

Forrás: MTVA, kutatási osztály

Channel	Target		Variable					
DUNA TV	Total Individuals		Item Counter (Esetszám)					
Description (grouped)	TÉRKÉP /GAZDASÁGI MAGAZIN/							
Day Part\Year	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2008-2014
02:00:00 - 02:59:59		60	31	11	69	9		180
03:00:00 - 03:59:59		5	46	1	37	122		211
04:00:00 - 04:59:59		3	81	102				186
05:00:00 - 05:59:59	64	15		63				142
06:00:00 - 06:59:59		174		2			1	177
07:00:00 - 07:59:59			1			2	1	4
08:00:00 - 08:59:59		11	92	59	52	67	57	338
09:00:00 - 09:59:59				3				3
10:00:00 - 10:59:59								
11:00:00 - 11:59:59					98			98
12:00:00 - 12:59:59								
13:00:00 - 13:59:59								
14:00:00 - 14:59:59		63	53	65	1		1	183
15:00:00 - 15:59:59			8	3	1		1	13
16:00:00 - 16:59:59		2	4	2	87	227	155	477
17:00:00 - 17:59:59			184	63		8	6	261
18:00:00 - 18:59:59	64	179	5	8	2			258
19:00:00 - 19:59:59				96	80			176
20:00:00 - 20:59:59			1					1
21:00:00 - 21:59:59				1				1
22:00:00 - 22:59:59			1					1
23:00:00 - 23:59:59					2			2
24:00:00 - 24:59:59		1	9	11	47			68
25:00:00 - 25:59:59		67	46	41	101			255
Summary Columns	128	580	562	531	577	435	222	3035

Channel	Target		Variable					
DUNA TV	Total Individuals		AMR					
Description (grouped)	TÉRKÉP /GAZDASÁGI MAGAZIN/							
Day Part\Year	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2008-2014
02:00:00 - 02:59:59		8 338	7 065	5 565	4 743	2 345		6 149
03:00:00 - 03:59:59		8 569	7 525	8 140	5 237	5 262		5 840
04:00:00 - 04:59:59		5 603	26 391	26 529				26 253
05:00:00 - 05:59:59	22 799	20 804		19 715				20 907
06:00:00 - 06:59:59		11 762		20 802			24 328	11 925
07:00:00 - 07:59:59			11 863			21 413	23 465	19 226
08:00:00 - 08:59:59		11 008	8 716	15 419	20 713	7 543	11 435	11 606
09:00:00 - 09:59:59				42 718				42 718
10:00:00 - 10:59:59								
11:00:00 - 11:59:59					16 546			16 546
12:00:00 - 12:59:59								
13:00:00 - 13:59:59								
14:00:00 - 14:59:59		40 103	28 818	30 802	4 309		27 387	32 837
15:00:00 - 15:59:59			17 227	13 264	40 825		38 148	19 793
16:00:00 - 16:59:59		21 690	29 727	10 029	28 813	29 799	35 602	31 413
17:00:00 - 17:59:59			38 479	36 990		40 723	51 970	38 359
18:00:00 - 18:59:59	30 553	28 111	28 689	17 351	25 659			28 185
19:00:00 - 19:59:59				29 876	27 658			28 963
20:00:00 - 20:59:59			54 311					54 311
21:00:00 - 21:59:59				25 121				25 121
22:00:00 - 22:59:59			22 588					22 588
23:00:00 - 23:59:59					5 610			5 610
24:00:00 - 24:59:59		8 077	8 950	5 121	5 254			5 749
25:00:00 - 25:59:59		6 698	5 568	17 7037	3 910			5 475
Summary Columns	26 671	18 796	23 489	25 339	15 838	19 088	29 763	21 730

A kutatások és a műsorok fejlesztési ígéretei folyamatosak. 2014 szeptemberében indul egy, a Médiatanács Médiatudományi Intézete által koordinált felmérés a külföldi magyar-ság médiafogyasztási szokásairól, hangzott el a 25. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor Közmédia sátorban tartott kerekasztal-beszélgetésen, Tusnádfürdőn. A 2750 elemből álló kutatás adatainak felmérése után, a kielemezett információkból fogják levonni a következtetést a műsorkészítéssel és a tudósítói hálózat esetleges megerősítésével kapcsolatban. Gazsó L. Ferenc, az MTI Zrt. vezérigazgatója kitért arra is, hogy jelenleg 68 partnerük van a határon túl, közte tévéstúdiók, rádiók és hírügynökségi tudósítók. 2013-ban a rádióban 2898 hír hangzott el ebben a tematikában, ami havonta 240, naponta 8 beszámolót jelentett. A televízióban 3725 szerepelt, ami havi 310, napi tíz hír a határon túlról. Szabó László Zsolt, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) vezérigazgatója szerint emelkedett a határon túli stúdiók színvonala is. Szabó László Zsolt arról számolt be, hogy jelentős forrásokat mozgósítottak a technikai és műszaki színvonal emelése érdekében, és négy olyan határon túli stúdió van - Székelyudvarhelyen, Kolozsvárott, Dunaszerdahelyen és Szabadkán -, amely élő beszélgetésre, bejelentkezésre alkalmas. Dobos Menyhért, a Duna TV Zrt. vezérigazgatója véleménye szerint a műsorok célja a nemzeti identitás erősítése kell legyen, hiszen 22 éve azért alakult a csatorna, hogy elsősorban határon túli magyaroknak készítsen műsorokat. A műsorok felsorolásakor kitért többek között a Kárpát Expressz, valamint a Térkép című műsorokra, szólt a Csíksomlyói búcsú élő közvetítéséről és a Székely Vágtáról is. (MTI, 2014)

A felmérések alapján egyértelműen kiderül, hogy annak érdekében, hogy a Duna Televízió eredeti szerepét, a magyar identitás megtartását külföldön, továbbra is fent tudja tartani, csakis professzionális és célzottan identitás-motiváló ugyanakkor egyben szórakoztató műsorok készítésével folytathatja. Tudatosan, az iskolázottsági és kulturáltsági szint figyelembe vételével, a határon túli nézők időbeosztásának megfigyelésével és a különböző médiumok elérhetőségi arányával megfelelően szükséges mind az értékőrző, politikai-közéleti, mind a tömegkulturális műsorok megtervezése.

Annak tükrében, hogy 2010-ben az erdélyi televíziónézők körében a Duna Televízió bizonyult az egyik legnézettebb adónak, tekintsünk rá, hogy tavaly, 2013-ban melyek voltak az esztendő legnézettebb műsorai, sorozatai, melyik műsor érdekelte a legjobban a nézőket a Duna Televízió esetében.

4. táblázat
A Duna Televízió legnézettebb műsorai 2013-ban
(Jasinka 2014)

Teljes lakosság:
1. Sissi (13/12/27): 907 468 (18.7%)
2. Ludas Matyi (13/12/27): 586 827 (13.3%)
3. Indul a bakterház (13/8/8): 572 938 (14.7%)
4. Maga lesz a férjem (13/12/28): 496 823 (13.1%)
5. Liliomfi (13/12/26): 466 112 (10.6%)
6. Monte Cristo grófja (13/12/31): 457 171 (10.8%)
7. Hyppolit, a lakáj (13/12/22): 392 029 (9.5%)
8. Sándor Mátyás (13/8/25): 376 107 (7.8%)
9. Futball: Ferencváros – Újpest (13/9/22): 350 749 (11%)
10. Katyi (13/12/1): 333 407 (8.8%)

A nézettségi eredmények 2013-ban a programigazgatót igazolták, hiszen mind a csatornán vetített régi, magyar sorozatok, mind a magyar filmek érdekelték a nézőket. Azt azonban meg kell állapítanunk, hogy hírműsor, határon túli műsor vagy dokumentumfilm a felsorolt tíz legnézettebb műsor között egy sem található.

2.4. Kultúra. Kulturális sokszínűség

Mindannyian beleszületünk egy kultúrába, amelynek elemeit, szokásait, hiedelmeit megtanuljuk. Az a kulturális háttér, amiben felnövünk jelentősen meghatározza egész életünket. A szürke hétköznapiakban legtöbbször nem is tudatosul bennünk, hogy a minket ért hatások milyen nagymértékben befolyásolják gondolkodásunkat, viselkedésünket, érzelmvilágunkat, attitűdjeinket. Illyés Gyula „Haza a magasban” című versében ötágú síp-nak nevezi a magyar kultúrát, amely bár öt hangon, de egy tüdő által fújva szólal meg. A síp „ágai” az anyaországi, erdélyi, felvidéki, vajdasági, kárpátaljai kultúrát jelképezik. A közös haza csakis a kultúra. A történelmi hazát fizikailag szétszabdaloó eseményeket köve-

tően utódállamokban elszórtan élünk, de mindannyian a magyar kultúrán keresztül éljük meg emberségünket.

A kultúra fogalmának tanulmányozása és elemzése során definíciók hosszú sorával találkozunk és bátran kijelenthetjük, hogy állandóan változott az emberi gondolkodás történetében. A különböző filozófiai irányzatok, a különböző korok gondolkodói mást és mást értettek a kultúra fogalma alatt, s ma is különböző felfogások élnek egymás mellett. Azt feltétlenül elfogadhatjuk, hogy a kultúra soha nem statikus jelenség, hanem az adott társadalom fejlettsége, berendezkedése, objektív valósághoz való viszonya, s mindennek a folyamatos változása feltétlenül hatást gyakorolt az emberiség mindenkori kultúrájára. Lépten-nyomon befolyásolja cselekedeteinket, gondolkodásunkat, érzéseinket, és ennek következménye, hogy a kultúra nem egyénekre jellemző, hanem közösségekre, társadalmakra. Mivel csoportokat jellemez, ezért például egy kultúrán belül is megkülönböztethetünk kisebb csoportokat, szubkultúrákat. (Rudnák 2010a)

2.4.1. A kultúra szerepe a Duna Televízió határon túli munkavállalói körében

Megalakulásakor a Duna Televízió éppen a kulturális különbségek áthidalása érdekében határon túli munkatársakat kezdett alkalmazni a többi magyarországi közmédiától eltérően, többek között a határon túli műsorok készítése során. Dr. Balog Júlia a Duna Televízió egyik alapító tagja, igazgatója, a külhoni történeteket követő műsorok – köztük a Közép-európai Magazin szerkesztője, dokumentumfilmek rendezője a Mészáros utca 48. – „Fejezetek a Duna Televízió történetéből” című könyvben megjelent interjúban Stark R. Lászlónak arra a kérdésére, hogy: A határon túlról is hoztak embereket? – azt válaszolta: „Ez feltétel volt. Jöttek Délvidékről, Erdélyből, Felvidékről és itthonról is. Emlékszem, hogy ’93 áprilisában indult a Híradó, de nekünk már volt egy műsorunk, a Határon Túli Magyar Műhelyek. Ebből nőtt ki az összes, ma is működő határon túliakkal foglalkozó műsor.” (Stark 2013, 148 p.) Ezeknek a kollégáknak egy része a mai napig is munkavállalója a szervezetnek.

A határon túli műsorok szerkesztése során, a határon túli kollégák helyismerete hatalmas előnyhöz juttatta a televíziót. Megkerülhetővé és áthidalhatóvá váltak azok a sztereotípiák, amelyek a műsorkészítés során, a Magyarországon született magyar műsorszerkesztőkben éltek a határon túli magyarokkal kapcsolatosan.

A Földön nagyon sok ember él elszigetelten, aki csak a saját kultúrájához hasonló kultúrájú emberekkel áll kapcsolatban: nem hagyja el saját területét, nem keresi a kapcsolatot másokkal, nem lép ki saját komfort zónájából. A 21. században, ha jóemberként, szomszédként, munkatársként, állampolgárként szeretnénk élni, akkor igenis, szükség van arra, hogy kinyújtsuk a kezünket, és legyen igényünk, motivációnk arra, hogy megismerjünk olyan embereket, akik más kultúrák szabályai szerint élnek.

Tizenöt évvel ezelőtt, amikor a Duna Televíziónál vállaltam munkát, megtisztelő felkérés és/vagy lehetőség volt számomra, hogy egy olyan intézményben dolgozhatok, amely a Kárpát-medence kultúrájának leképezése, és mindez a többi határon túli kollégámmal együtt – a mi személyiségeinken keresztül is tükröződik. A munkahelyen úgy éreztük magunkat, mint egy kis szigeten, ellenben a tévén kívül, a széles néptömegekben nem mindig találtuk azokat az értékeket, amik nekünk és a Duna Televízióknak fontosak.

A túlélési ösztön a kisebbségből érkezők nagy részének sajátja. Egyrészt azért, mivel erőszakkal akartak megfosztani az identitásunktól (magyarságunktól), ezért kézzel-lábbal harcoltunk ellene, másrészt pedig azért, mert vettük a bátorságot, nyakunkba vettük a világot, és számoltunk azzal, hogy egy merész, határozott lépést teszünk. Állóképességünk, küzdőképességünk, határozottságunk erősnek bizonyult, és mivel a nulláról kezdtük az építkezést, akkor is, ha otthon már elértünk valamit, kemény munkára hangolódást igényelt.

2.4.2. Sztereotípiák

„A sztereotípia a kategóriával társult túlzáson alapuló nézet. Feladata a kategóriával kapcsolatos viselkedés igazolása.” (Allport 1954/1977, 287.old.) Allport meghatározásában a „túlzás” egyben pontatlanságot is jelent, a kategorizáció pedig előfeltétele a sztereotípia alkalmazásának. Az ember fejlődése során úgy tud megküzdeni a vele szembe áramló információmennyiséggel, ha azokat csoportosítja, kategorizálja. A kategorizációnak három funkciója van: leegyszerűsíti a környezetet, elvárásokat alkot és segít a nagyobb információmennyiség feldolgozásban. (Rudnák, 2010a)

A sztereotípiák valójában képek, amelyek hosszú időn keresztül alakulnak ki. Egy csoporthoz egy rá jellemző kép kötődik, például a magyarok vendégszeretőek. A sztereotípiák feltételezett jellemvonások, jellemző tulajdonságok, amelyek egyének egy nagyobb csoportjára vonatkoznak, akiknek a hite, szokásai, meggyőződése, cselekedetei hasonlóak. Ennek a folyamatnak van egy lényeges mechanizmusa, ami nem más, mint az attribúció:

szabályok, feltevések, elképzelések, melyek arra vonatkoznak, hogy az emberek hogyan következethetnek saját és mások viselkedésének az okaira. Ilyenkor egy személy vagy csoport viselkedéséből személyiségvonásokra lehet következtetni. (Csontó, 2007)

A sztereotípiák működése a sztereotipizálás, melynek során bizonyos csoportokra vonatkozó hiedelmeinket alkalmazzuk az adott csoport vagy a csoport egyes tagjainak a megítéléséhez. Ennek feltétele, hogy létezik egy adott társadalmi csoportra vonatkozó hiedelmekészlet, és adott esetben a sztereotípiák aktivizálódnak. A sztereotípiák többsége nem valóságos tapasztalaton alapul. A köznyelvben a sztereotípiával szinonimként használt fogalom az előítélet. A szociálpszichológiai szakirodalom különbséget tesz a sztereotípiák és az előítélet között. Előítélet alatt elsősorban negatív attitűdöt ért.

Magyarországról, a magyar emberekről, a magyar történelemről nagyon sokféle pozitív és negatív tartalmú sztereotípiák élnek a határon túli lakosságban. A sztereotípiák egy része azt mutatja, hogy a magyarok büszkéek nemzetükre, de tisztában vannak hibáikkal is.

Sztereotípiák mindig voltak, mindig lesznek az emberiség kultúrájában. Szükség van rájuk, hiszen segítenek eligazodni a körülöttünk lévő világban, ugyanakkor veszélyesek is lehetnek, hiszen hátrányosan érinthetik a kisebbségeket, a nemeket, különféle embercsoportokat. (Csontó, 2007) A helyi szokások és a kulturális berendezkedés ismeretéből adódóan logikusan következik, hogy egy határon túli magyar kolléga sikeresebben tud kapcsolatot teremteni saját határon túli közegével, sikeresebben kommunikál, szavai és képi világa könnyebben jut el saját honfitársai szívéhez. Tudnunk kell, hogy az interkulturális kapcsolatokban óriási szerepe van a résztvevő interkulturális kompetenciájának. Ha az egyén hajlandó más kultúrát is megismerni – meg van a kellő motivációja – akkor már tisztában van azzal a nagyon fontos tényezővel, amelynek mentén a kultúrák különböznek egymástól. Sokkal tudatosabban figyeli a maga és mások viselkedését saját kultúráján belül. Ez a tudatosság segíti abban, hogy észrevegye a különbségeket, reagálni tudjon rá, így sokkal hatékonyabb kommunikációt tud folytatni. (Róka-Hochel, 2009)

Ma, amikor egy televízió esetében dokumentálva, felmérések által igazoltan kimutatható, hogy a műsorszerkesztők csakis az attitűdök figyelembe vételével és ismeretével tudnak sikeresen tematizálni, és a határon túliakat megszólítani, ezáltal sikeres televíziót működtetni - meg kell vizsgálnunk a Duna Televízió és az MTVA mint munkáltató szerepét és felelősségét is a határon túli magyar munkavállalók körében. Pályamunkám kutatási része éppen ezért tudatosan fog kitérni arra, hogy a Duna Televízió milyen sikerrel, hogyan sikerült integrálnia a határon túli kollégáit, indulásakor sikerült-e kihasználnia helyisme-

retükből származó helyzeti előnyüket? Tudatosan fogom kutatni, hogy az MTVA- ba történt beolvadás után milyen típusú és minőségű határon túli műsorok készülnek a határon túliak számára.

2.4.3. Kulturális sokk

A kulturális sokk alatt – mai értelmezés alapján – a külföldi környezetben tapasztalt fizikai és lelki alkalmazkodási problémákat értjük.

„A kulturális sokk átélését három fő tényező okozhatja. 1) A megszokott környezet elvesztése: a gyermekkortól kezdve megszokott tárgyi és társadalmi közeg és rend biztonságot ad, amelynek elvesztésével fellép a sokkhatás. 2) A személyközi és a társas kommunikáció diszfunkciója: kommunikációs kapcsolatban az eltérő kultúrájú üzenetküldő és üzenetvevő mást ért az adott üzeneten, ez okozza a diszfunkciót. 3) Identitáskrízis (self-shock): a kapaszkodók elvesztése, a védekező mechanizmusok beindulása; az önmagunkkal való összeütközés.” (Rudnák 2010b, 53 p.)

Csath M. (2008) szerint a kulturális sokk, az idegen kultúrával való találkozás következtében kialakuló tanulási folyamat hat alkalmazkodási periódusból áll. Az első periódus a kapcsolat kezdete, az új kultúrával való ismerkedés időszaka. Ezt az időszakot érdekesnek, izgalmasnak ítéli meg az idegen kultúrából érkező. A második periódus a tényleges kulturális sokk, amelyben egyre több különbséget vesz észre. Állandó frusztrációt, bizonytalanságot él át, nem tudja eldönteni mi a helyes és mi a helytelen. Ezt követi a felszínes alkalmazkodás szakasza, amelyben megpróbál alkalmazkodni a helyi környezethez, felszínes kapcsolatokat alakít ki, berendezkedik a túlélésre. Sokszor még nem érti a környezetet, ezért gyakori az önhibáztatás és az elveszettség érzése. Negyedik periódus a depresszió, elszigetelődés, amelyre jellemző a türelmetlenség, az önbizalomvesztés, az elkeseredés, a stressz, sőt a stresszel járó testi tünetek is. Ezt követi a tanulás, beilleszkedés szakasza, amelyben már kezd megérteni másokat, a másik kultúrát. Képes arra, hogy megértse, a helyiek nem kevesebbek, nem rosszabbak, csak mások. A hatodik szakasz az autonómia, a függetlenség szakasza, amelyben már visszatér a bizalom is. Ráébred, hogy a tapasztalatszerzés elősegíti saját fejlődését, képes jó kapcsolatokat kialakítani a helyiekkel. Annak ellenére, hogy az új ismerősök, barátok sok tekintetben csökkenthetik a honvágy és a kulturális sokk okozta negatív reakciókat és segíthetik a beilleszkedést, az otthoni kapcsolatokat a fizikai távolság ellenére is érdemes rendszeresen ápolni. A stressz, az ahhoz kapcsolódó fizikai tünetek, a kimerültség, szellemi leterheltség, az individuális, vagyis egyéni sokk -

mind a kulturális sokkot átélők leggyakrabban tapasztalt tünetei. Craig, ami az új környezetet illeti, három csoportot jelöl meg: „a fizikai feltételek csoportját, az érzékeléssel kapcsolatos különbségeket, valamint a kulturális különbségeket. Természetesen ezek kölcsönhatásban vannak, és különbözőségük, ill. azok következményei kihatnak a kiküldött mindennapi életére.” (idézi: Rudnák, 2010b, 54. old.) Második lépésként azokat a tüneteket vizsgálja, melyek a stressz által jönnek elő. Ide tartoznak a fizikai, pszichológiai és stressz tünetek.

A kulturális empátia – a kíváncsiság, bizakodás, érdeklődés, humor mind nagymértékben segítik a beilleszkedést. „Az interkulturális interakcióban az empátia azt jelenti, hogy kreatív módon belehelyezkedünk mások kultúrájába, és megpróbálunk innen tekinteni a világra... Képesnek kell lennünk arra, hogy a dolgokat mások szemén keresztül lássuk, még akkor is, ha nem értünk velük egyet. Az empátia nem azonos véleményt, csak megértést feltételez.” (Róka-Hochel 2009, 255 p.)

A kulturális sokk feldolgozása három módon végződhet: vannak, akik tökéletesen beleolvadnak az új környezetükbe, igazodnak a helyi kultúrához, viselkedésükben, hagyományaikban, szokásaikban és gondolkodásukban szinte ugyanolyanokká válnak, mint a befogadó ország lakosai. Vannak, akik kiválóan beilleszkednek az új és régi hazájuk életébe egyaránt, és világpolgárként egyfajta nemzetek feletti életstílust vesznek fel, mindkét világban otthon érzik magukat, és vannak, akik képtelenek megszokni az idegen környezetet, nem tudnak igazodni a helyi kultúrához, így a körülöttük zajló élettől elszigetelődve élnek, és folyamatosan nosztalgiáznak. Érdekes módon, a fordított kulturális sokk - vagyis amikor az egyén visszatér az eredeti hazájába – pontosan azokat viseli meg leginkább, akik bezárkóznak, hiszen fájdalmas élmény rádöbbenni, hogy a hely, ahová vágyakoztak – akár a szűkebb vagy tágabb környezetük - korántsem olyan, mint amikor elhagyták.

Azok a kollégák, akik a kulturális sokk ellenére itt maradtak Magyarországon, olyan erős, sokat tapasztalt és céltudatos emberek voltak, akik megküzdöttek a kulturális sokkkal, a honvágy testi és lelki tüneteivel. Olyan műsorok készítésében vettünk részt az elmúlt tizenöt-húsz évben, mint a Nyelvőrző, Lyukasóra, Régiók.

2.5. Összegzés

A hírek szerint a közeljövőben, az MTVA finanszírozásában, emelkedni fog a határon túli stúdiók működésére szánt összeg, Székelyudvarhelyen, Kolozsvárott, Dunaszerdahelyen és Szabadkán. A rádiós tudósítókat is igyekeznek magas színvonalú technikával ellátni, s a

következő nagy feladatként Kárpátalján önálló stúdió is létesülni fog. Bővülnek a technikai lehetőségek, modern eszközökhöz fognak jutni a határon túli műsorokon dolgozók.

(MTI 2014) Gazsó L. Ferenc az MTI Zrt. vezérigazgatója, Szabó László Zsolt, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) vezérigazgatója, Dobos Menyhért, a Duna TV vezérigazgatója, Medveczky Balázs, az MTV Zrt. vezérigazgatója, Jónás István, a Magyar Rádió Zrt. vezérigazgatója Tusnádfürdőn 2014. július 24-én kiemelték, hogy a cél a médiában a határon túli tematika „kiszabadítása a négy fal közé szorított létből”. Mit jelenthet ez pontosan? Pályamunkám készítése során rengeteg nyomtatott és internetes szakirodalmat, belső, a Duna Televízió munkatársainak szánt anyagot áttanulmányoztam. A rendelkezésemre álló források közül egyik sem szólt a Budapesten dolgozó határon túli magyarokról, mint munkatársakról, szerkesztőkről, műsorkészítőkről, Ránk vonatkozó statisztikák, média megjelenések nincsenek.

A Közmédia Napja hivatalosan szeptember hatodika, melyet programokkal, koncertekkel, előadásokkal ünneplünk minden évben. Ne felejtkezzünk meg azonban arról, hogy a közmédia emberek százainak áldozatkész munkájával készül a nézők számára.

Dolgozatom kutatási része a határon túli munkatársak részéről fog, emberi szempontok megvilágításával, fontos adatokat, véleményeket tartalmazni. Azzal a jobbító szándékkal készül, hogy a 2014-2015-re ígért médiafejlesztéseket annak tükrében is tudjam/tudjuk mindannyian értékelni, hogy a magyar- és határon túli műsorokat milyen munkatársak fogják készíteni, a Duna Televízió híd szerepe munkáltatói szinten megvalósul-e. A kérdésre, vajon lehet-e a határon túliak ismerete nélkül jó határon túli műsort készíteni, igyekeztem a sztereotípiát, a kulturális különbség fogalmának megvilágításával megadni a választ. Bízom benne, hogy megfelelő szakértelemmel és körültekintéssel meghozott döntések fognak születni a televízió további működésével kapcsolatosan. Hiszen a televíziózás egy hivatás, és „minden hivatás végtelen lehetőség a tökéletesség elérésére.” (Irvin David Yalom)

3. SAJÁT VIZSGÁLAT

Dolgozatom célja, hogy határon túli magyarként felhívjam a figyelmet a minőségi közszolgálatosság és a határon túli műsorok fontosságára. Vizsgálatom középpontjába a Budapesten dolgozó határon túli magyar munkatársakat állítottam, akik legtöbbször évtizedes rálátással rendelkeznek a Televízió munkájára, a műsorok készítésére. Megkérdezett kollégáimnak szilárd összehasonlítási alapjuk van a Duna Televízió jelenlegi, MTVA-s működése, és korábbi, önálló szervezetként fennálló tevékenységével kapcsolatban.

3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek

Pályamunkámban arra keresem a választ, hogy határon túli munkatársaim szerint mennyiben tölti be ma eredeti szerepét, az MTVA-ba (Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap) történő beolvadása után, a Duna Televízió, képes-e hidat teremteni az anyaországi és a külföldi magyarok között. A kárpátaljai, erdélyi, délvidéki és felvidéki kollégák beilleszkedését sokban segítette a Duna Televízió, a kollégák pedig arra is meg tudják adni a választ, hogy milyen eszközök álltak a Televízió rendelkezésére korábban és ma munkájuk támogatására.

Mind a magyar, mind a környező országok politikai, szakmai, sőt kereskedelmi kapcsolatait vizsgálhatom azon, milyen kapcsolatot ápolnak a térség nemzetei egymással, mennyire ismerik egymás történelmét, kultúráját. Ehhez, optimális körülmények között, hatékony műsorszerkesztéssel hozzájárulhatnak a határon túli műsorok, és a médián belüli szakmai kapcsolatok is. Dolgozatom az MTVA könyvtárában is megőrzésre fog kerülni, munkatársaim – és a szakma iránt érdeklődők a későbbiekben egyaránt felhasználhatják - ezért tartom rendkívül fontosnak, hogy felméréseim több szempontból is rálátást biztosítsanak a határon túli műsorok fontosságára.

3.1.1. Hipotézisek

- A Duna Televízió határon túli munkatársai Magyarországra érkezve a Televízió megalakulása után pozitív megítélést és támogató közeget tapasztaltak a magyaroktól a közös történelmi múlt kapcsán.

Azt feltételezem, hogy a magyarsággal összefüggésben fennálló ezeréves történelmi múltat Budapesten, mind a határon túli magyarokkal közvetlen kapcsolatot ápoló baráti és munkahelyi környezet ismerte a rendszerváltás után. A budapestiek tudták, hogy a határon túliak magyar nemzetiségűek és magyar anyanyelvűek. A Duna Televízió magyar alkalmazottjai és a fővárosi környezetben élők tisztában voltak a kilencvenes években a „határon túli magyar” fogalom jelentésével, a Trianon utáni időszak határelcsatolásainak jelentőségével, és területileg is el tudták helyezni az elcsatolt magyar területek hovatartozását. Logikus következtetésnek tűnt számomra, hogy a Trianon utáni, Magyarországon máig traumaként emlegetett időszakról a Duna Televízió megalakulásakor már széles társadalmi rétegek voltak jól informáltak, és tudták a trianoni időszakot térben és időben is megfelelően elhelyezni.

- Az idén 21 éves Duna Televízió, munkatársai szerint, legsikeresebb időszaka a rendszerváltást és a Duna Televízió megalakulását követő periódus. Ekkor töltötte leginkább eredeti szerepét, hogy hidat teremtsen az anyaországi és külföldi magyarság között.

Tapasztalataim alapján, a legtöbb határon túli munkatárs közvetlenül a Duna Televízió megalakulása után érkezett Magyarországra, leginkább azért, hogy szakmai jövőjüket megalapozzák egy frissen indult, energikus és sokat ígérő televízió-társaságnál. Friss élmények éltek még a hazai, határon túli környezettel kapcsolatosan az újonnan érkezőkben. Egy motivált, sikerorientált és tanulni vágyó csapat épült a Televízió berkein belül, amely megalakulása után egy összekovácsoló műhelye volt Budapest televíziós szakembereinek és a határon túli magyaroknak egyaránt. Olyan kiemelkedő vezetők égisze alatt formálódhatott ez a közeg, mint Sára Sándor vagy Csáky Zoltán, akiket a kollégák a mai napig is tanítómesterként idéznek.

- A határon túlról érkező erdélyi, délvidéki, felvidéki, kárpátaljai műsorszerkesztők- és készítőik valamint a helyi tudósítók hely- és kultúraismerete nélkül a határon túli műsorok készítése elképzelhetetlen.

Egy határon túlról érkezőnek feltételezhetően nagyobb felelőssége kell legyen egy határon túli műsor készítésekor, mint egy budapestinek, hiszen a kolléga szeretteit, családját vonhatják felelősségre egy-egy gyengébb, vagy téves információkat közlő műsor levetítése után. Közvetlenebb a kapcsolat a határon túli tudósító kollégákkal is, akik a helyszíni stú-

diókból jelentkeznek be, és küldenek anyagokat. Ennek megfelelően nagyobb a felelősség egy olyan anyag vállalásánál is, ami köszönő viszonyban sincsen az eredeti helyzetekkel. Az anyaországiak legtöbbször nem járt Erdélyben, nem járt a Felvidéken vagy Kárpátalján. Legtöbbször hiányzik a helyismeret, nem ismerik az ottani hagyományokat, a városok és falvak gyöngyszemeit, természeti kincseit.

3.1.2. Kutatási kérdések

1. Erősebb-e a határon túli, közszolgálati médiában dolgozók magyarságtudata, mint a magyar médiában dolgozó munkavállalóké?
2. Mennyiben ösztönözte a Duna TV megalakulása a határon túli médiában dolgozókat magyarországi munkavállalásra?
3. Felelősség-teljesebbek, felkészültebbek-e a határon túli magyarok a határon túli műsorok készítése során?
4. Előnyt és nagyobb előrelépési lehetőséget élveznek-e a határon túli magyarok jelenleg a Duna Televíziónál?
5. Jellemző-e a Duna Televíziónál a határon túli kollégákkal kapcsolatos kategorizálás és sztereotipizálás?
6. Munkaadóként a Duna TV megkönnyítette-e a határon túli magyarok kulturális sokkjának leküzdését?
7. Motiválja-e jelenleg a Duna TV, határon túli műsorai készítése során kollégáit az új ötletek megvalósítására, a minél színesebb műsorok készítésére?
8. Milyen potenciális nézőközönség számára készülnek, kik a célcsoportjai a Duna Televízió határon túli műsorainak?
9. Milyen színvonalat képviselnek, megállják-e helyüket a televízió határon túli műsorai Európa illetve nemzetközi viszonylatokban is, a Duna Televízió munkatársai szerint?
10. Sikertörténet-e kihasználni a Duna Televízió határon túlról származó kollégák helyismeretét, hagyomány ismeretét a határon túli műsorok szerkesztése során?
11. Kezdeti identitásához képest mennyiben tölti ma be hídszerepét a Duna TV az anyaországi és külföldi magyarság között?

3.2. A vizsgálat helyszíne

Kutatásom során fontosnak tartottam, hogy kvalitatív- és kvantitatív módszerekkel egyaránt feltárjam hipotéziseim helyességét. Méréseimet a Duna Televízió munkatársaira, és az általuk készített műsorokra reflektálva tudtam elkészíteni, így az interjúkészítés és a kérdőívek kitöltéséhez is megfelelt volna az MTVA épülete. Ennek ellenére, különösen a hosszabb lélegzetvételű beszélgetésekkel kapcsolatosan ügyeltem a semleges helyszín kiválasztására. Munkám legtöbb esetben az MTVA épületén kívüli helyszíneken zajlott.

3.3. Kutatási módszerek, adatfeldolgozás és a minta bemutatása

Dolgozatom készítése során a kvantitatív módszerek közül a kérdőívezést, a kvalitatív módszerek közül pedig az interjúkészítést választottam.

3.3.1. A kérdőíves kutatás

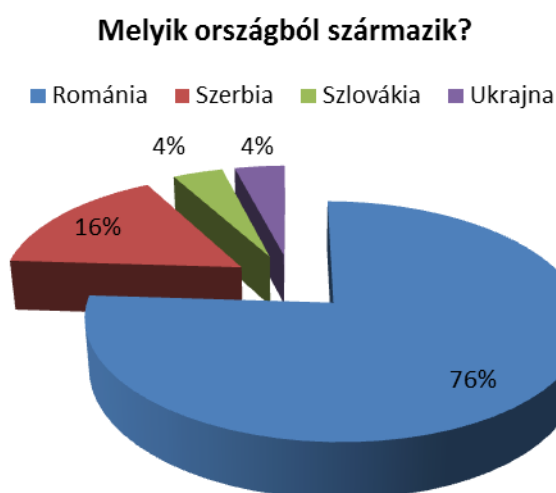
A kérdőíves kutatás előnye, hogy kvantitatív, számszerűsíthető adatokat szolgáltat. Ahhoz azonban, hogy az összegyűjtött információkat ténylegesen fel tudjam dolgozni, és elemzéseket tudjak rajta végezni, először az adatokat erre alkalmas formába kellett hoznom. Fontosnak tartottam, hogy a kérdőíveket először néhány kollégámon teszteljem, ennek érdekében próbakérdőíveket is készítettem. Huszonöt főt sikerült kérdőíves módszerrel megkérdezni, illetve négy fővel készítettem mélyinterjút. Kollégáimat biztosítottam a válaszok anonimitásáról, és arról, hogy közös munkánk eredménye kizárólag dolgozatomban fog felhasználásra kerülni.

A kérdőív struktúrája

Kérdőíves vizsgálatom alapsokaságát a jelenleg MTVA szervezetén belül dolgozó, az egykori Duna Televízió határon túli alkalmazottai jelentették. A Duna Televízió megalkulása óta eltelt két évtizedben a határon túl kollégák száma jelentősen lecsökkent, ezért kérdőíves vizsgálatomat mindösszesen huszonöt fővel tudtam elvégezni. A kérdőívek demográfiai összetétele szempontjából vizsgáltam kollégáim végzettségét, korát, a határon túli műsorok készítése szempontjából pedig kiemelkedően fontos volt, hogy a megkérdezett mióta és milyen munkakörben dolgozik a Televíziónál. Vizsgálatom kitért arra is, hogy a kérdőívet kitöltő kollégám mióta él Magyarországon, hiszen

ez a tény sokban megváltoztathatta viszonyulását a magyarokhoz, és befolyásolhatta a televíziós munkára való rálátását is.

A kérdőívek feldolgozása után azt az eredményt kaptam, hogy határon túli kollégáim túlnyomó része, Romániából, közel harmada Szerbiából és mindösszesen egy huszada származik Szlovákiából és Ukrajnából.

5. ábra

A jelenleg MTVA alkalmazottjaként dolgozó határon túli magyarok származásának megoszlási aránya

Forrás: Saját szerkesztésű ábra

Ennek megfelelően tizenkilenc romániai, négy szlovákiai, egy szerbiai és ukrajnai kollégám töltött ki kérdőívet, akik közül származástól függetlenül, mindenki magyar nemzetiségűnek vallotta magát.

A kérdőív két nagy egységből áll. Az első részben a megkérdezettek személyes és demográfiai adatai szerepelnek, mint a nem, életkor, végzettség, származási hely, nemzetiség, munkakör, valamint, hogy mióta él Magyarországon és dolgozik a Duna Televízióban.

A kérdőív második része a hipotézisek igazolását, illetve cáfolatát célozza meg. A kérdések közül kettő eldöntendő, illetve túlnyomó részéhez ötfokozatú skálát használtam. Az 1-es fokozat a „Nem, egyáltalán nem ért egyet”, az 5-ös fokozat az „Igaz, teljes mértékben egyetért” értelmezést jelenti. A skálás módszerrel a megkérdezettek véleményét szerettem volna minél árnyaltabban bemutatni.

A kérdések inkább véleményekre, értékekre vonatkoznak, ezért tipográfiai szempontból a kérdések skálája szimmetriát mutat, annak érdekében, hogy a kérdőívet kitöltőket

ne befolyásolja vizuálisan a skála beosztása. Minden mondat kizárólag egy állítást tartalmaz, illetve néhány kérdés tudatosan szerepel kissé átalakítva két alkalommal is, annak érdekében, hogy a mérések eredménye megerősített és biztos legyen.

3.3.2. A mélyinterjú készítés módszere

Kiemelkedően fontosnak tartottam a mélyinterjúk készítése előtt interjúalanyaim megfelelő kiválasztását. Arra törekedtem, hogy olyan kollégákat kérjek fel, akik legalább tíz éve élnek Magyarországon, és dolgoznak a Duna Televíziónál felső- vagy középvezetői pozícióban, valamint származásuk mind a négy határon túli származási országot lefedi. Ezért négy főt kértem fel interjúra. Erdély, Kárpátalja, Vajdaság és Felvidék területéről is egy-egy főt. Felkérésükkor ismertettem számukra felmérésem készítésének lényegét, tematikáját, valamint biztosítottam őket válaszaik anonimitásáról. A mélyinterjúk készítéséhez semleges, nyugodt helyszínt választottam. Mindegyik megkérdeztemnek ugyanazokat a kérdéseket, ugyanabban a sorrendben tettem fel, annak érdekében, hogy válaszaikat össze tudjam hasonlítani, illetve egyformán tudjam kódolni.

A mélyinterjú első szakaszában feltett öt kérdés demográfiai jellegű, valamint összesen húsz kifejtendő, nyitott kérdés tartalmazza kollégáim véleményét a Duna Televízióba történő beilleszkedésükkel és munkájukkal kapcsolatosan. A beszélgetések előtt megkérdeztem, mennyi időt tudnak szánni kérdéseimre, és igyekeztem minél határozottabban, de a kérdések megválaszolására elég időt hagyva irányítani a beszélgetést.

3.3.3. Az adatok rögzítése, feldolgozása

Az adatok rögzítésének, kódolásának és rendszerezésének során kihasználtam a számítógép nyújtotta lehetőségeket. A személyesen felvett adatokat elektronikus formában, Excel táblázatban rögzítettem. A változók attribútumaihoz számokat rendeltem, ezzel könnyítettem meg a válaszok összesítését. Az egyéb válaszlehetőségekre adott válaszok elemzése során, a nyitott kérdések válaszainak elemzése szerint jártam el. A válaszokat kategorizáltam, kódoltam és az így kialakított kód-kategóriák alapján már minden választ be tudtam sorolni. Így vált teljessé az attribútumok listája.

A mélyinterjú készítése során szintén használtam a digitális rögzítés lehetőségét, diktafonnal rögzítettem a beszélgetéseket, melyeket meghallgatásukkal egyidejűleg számítógépre rögzítettem írásos formában.

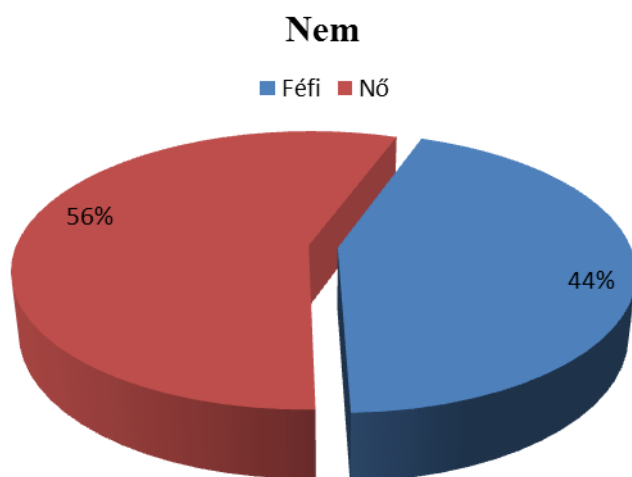
Az anyagok felvétele után le kellett ellenőriznem a kollégáim által ismertett adatok helyességét, hiszen legtöbbször már több évtizede érkeztek Magyarországra, memóriájuk akár érzelmi érintettségükből adódóan is becsaphatta őket. Az adatok felvétele után logikailag kellett olyan összefüggés-láncolatokra rávilágítanom, melyek feltételezéseimet vagy megerősítették, vagy teljesen ellent mondtak okfejtéseimnek és eddigi személyes tapasztalataimnak.

3.3.4. A minta bemutatása

Kutatásom az egykori Duna Televízió, ma MTVA szervezetén belül, Budapesten dolgozó határon túli magyar munkavállalókra vonatkozik. Személyes adatok szempontjából a nemre, korra, munkakörre vonatkozó adatokat vizsgáltam.

Nem

A férfi-női arány vizsgálata alapján azt lehet megállapítani, hogy jelenleg, az MTVA szervezetén belül, a Duna Televíziónál dolgozó, határon túli magyarok között nincs jelentős eltérés a férfiak és nők arányában. Jelenleg, a határon túli magyarok közel 56 százaléka, kicsit több mint a munkavállalók fele nő, 44 százalékuk férfi. Arányukat azért tartottam fontosnak vizsgálni, mert a munkavállalói attitűd szempontjából véleményük eltérő lehet a Duna Televízióhoz történő beilleszkedés szempontjából.

6. ábra

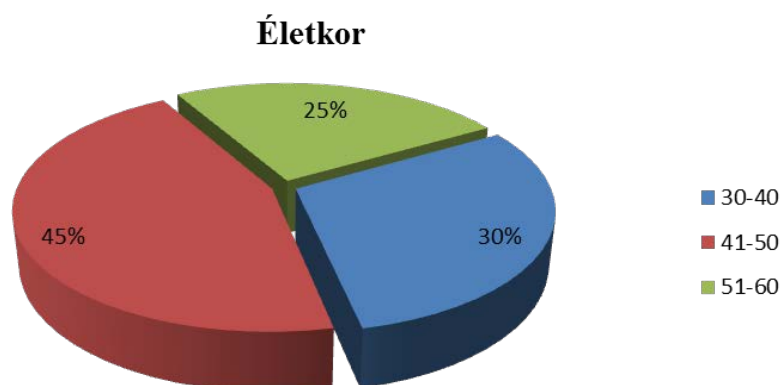
Határon túli férfi és női munkavállalók aránya az MTVA-nál 2014-ben
Forrás: Sajat szerkesztésű ábra

A nők egy kivétellel, tehát 93%-ban, a férfiak 66%-ban rendelkeznek felsőfokú végzettséggel a határon túli magyarok közül, valamint a férfiak közül két főnek, vagyis a férfiak 16%-ának van folyamatban levő felsőfokú tanulmánya. Tehát elmondható, hogy a teljes határon túli munkavállalói kör, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezik, vagy folyamatban levő felsőfokú tanulmányokat folytat nemtől függetlenül.

Vizsgálva, hogy inkább a nők vagy inkább a férfiak érkeztek Magyarországra szakmai- és pénzügyi előrelépés miatt, azt a következtetést lehet levonni, hogy a pénzügyi előrelépést, mint a Magyarországra költözés fő okát 3 nő és 3 férfi jelölte meg, egyenlő arányban, a szakmai fejlődést pedig szintén egyenlő arányban 6-6 fő jelölte meg. Tehát Magyarországra költözésükkor a határon túli férfiaknak és nőknek egyenlő arányban volt meghatározó szempont az előrelépés és a szakmai fejlődés.

Életkor

A határon túli munkavállalók életkora 36 és 62 év közötti intervallumba esik. Az átlagéletkor tehát jelenleg 45,7 év. A férfiak átlag életkora 46 év, a nőké 45 év. Elmondható, hogy a férfiak és nők átlag életkora hasonló intervallumba esik. Legtöbbször a 40-45 éves korosztály tagjai.

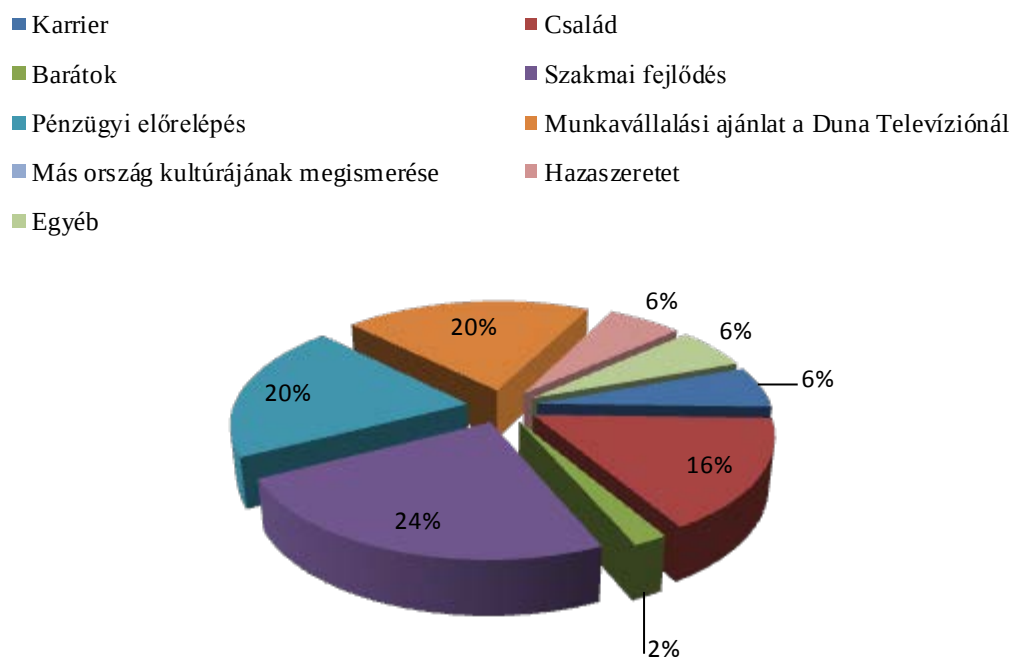

7. ábra

2014-ben a határon túli munkavállalók életkora az MTVA-nál
Forrás: Saját szerkesztésű ábra

Munkaköri beosztás

A határon túli munkatársak adáselőkészítő, felvételvezető, szerkesztő, szerkesztő-műsorvezető, kiemelt szerkesztő, műsorvezető, operatőr, operatőr-rendező, stúdióvezető, tudósító, vágó, vezető-szerkesztő pozíciókban dolgoznak jelenleg az MTVA szervezetében. Legtöbben kiemelt szerkesztő- és műsorvezető, valamint operatőri területen látnak el feladatot. 17 fő az 1992-1997 közötti időszakban, 8 fő 2000-2005 között kezdett dolgozni

8. ábra

A Magyarországra költözés fő okai az MTVA határon túli kollégáinak körében
Forrás: Saját szerkesztésű ábra

a Duna Televíziónál. Közülük legtöbben azért érkeztek Magyarországra, hogy szakmai-
lag- és pénzügyileg előre lépjenek, illetve 20 százalékuk jelölte meg okként, hogy a Duna
Televíziótól kapott konkrét munkalehetőséget. Az állásajánlattal érkező munkatársak több
mint fele 1992 és 2000 között kezdett el dolgozni a Duna Televíziónál.

3.4. Eredmények

3.4.1. Az első hipotézis elemzése

- A Duna Televízió határon túli munkatársai Magyarországra érkezve a Televízió megalakulása után pozitív megítélést és támogató közeget tapasztaltak az anyaországi magyaroktól a közös történelmi múlt kapcsán.

A rendszerváltás után Magyarországon megélénkült a politikai élet, átjárhatóvá váltak a határok. A kilencvenes évektől szabadon lehetett eszmét cserélni a magán- és politikai életben egyaránt, többek között az 1920-ban, Trianon kapcsán lezajlott eseményekről. Újra írták az általános- és középiskolai történelem tankönyvek ide vonatkozó részét, új fejezet kezdődött a magyar társadalomkutatás és oktatás életében. Több párt és politikai erő is zászlajára tűzte az elcsatolt területek magyarságával történő együttműködés erősítését. 1992-ben megalakult a Duna Televízió, kifejezetten azzal a cézzel, hogy közszolgálati jelleggel erősítse az információáramlást hazánk és a határon túli magyar lakosság között. A határon túlról érkezők joggal számíthattak egy megújuló, befogadó közeg fogadtatására Budapestre érkezésükkor a történelmi helyzetből adódóan.

A határon túliak véleménye az anyaországi magyarokkal kapcsolatban

A kérdőívvel megkérdezett határon túli kollégák szerint az MTVA-nál a mai napig is érezhető egyfajta szeparáltság a határon túli- és a magyarországi kollégák között. A munkám során alkalmazott kérdőív ötös beosztású Likert-skáláján a megkérdezett 25 főből 7 fő adott 5-ös jelölést, 5 fő pedig négyes jelölést, tehát úgy ítélte meg, hogy a határon túli kollégák egymás közötti emberi kapcsolatai szorosabbak, mint magyarországi kollégáikkal. A 25 fő válasza együttesen 3,72-es átlagot ért el a szeparáltság-szint vizsgálatánál. Elég erőteljes szórás tapasztalható a munkahelyi környezetbe történő beilleszkedéssel kapcsolatosan, hiszen négy fő jelölte az ötös beosztású skálán, hogy a magyarországi kollégák közé tökéletesen, és hat fő, hogy egyáltalán nem sikerült beilleszkednie. A 25 fő együttesen 2,88-as átlagot jelölt meg, tehát 58 százalékosra értékelik beilleszkedésük sikerét a határon túli magyarok a budapesti magyar kollégák közé.

Hipotézisem alátámasztásához a mélyinterjúk során megkérdezett négy fő válaszait - az anonimitáshoz szükséges módon - „AA”, „BB”, „CC” és „DD” jelzésekkel látom el dolgozatom további részében.

AA - 1997 óta él és dolgozik Magyarországon, Romániából érkezett a Duna Televízióhoz. Jelenleg felvételvezetőként dolgozik.

BB - délvidéki kollégám 20 éve dolgozik a Televíziónál, jelenleg kiemelt szerkesztőként.

CC - szerkesztőként látja el jelenleg feladatát. 1985-ben érkezett Magyarországra Szlovákiából, majd 1993-ban kezdett dolgozni a Duna Televízióban.

DD - kárpátaljai kollégám a kezdetektől a Duna Televíziónak valamint az MTV-nek és a Magyar Rádiónak dolgozott tudósítóként. 2001-ben telepedett le Magyarországon.

A mélyinterjúk kapcsán, melyben igyekeztem a legszemélyesebb kérdésekre is rávilágítani, kiderült, hogy a magyarországi beilleszkedéssel kapcsolatosan többeknél nyelvi problémák merültek fel, valamint a mindennapi kommunikáció folyamatában érezhetőek voltak különbségek: „Otthon ez másként volt, ha barátokhoz, ismerősökhöz mentünk, nem kellett előtte bejelentkezni, telefonálni, hanem csak úgy megjelentünk. S ezt nekem meg kellett szoknom, hogy előtte időpontot kell egyeztetni. Például eltűntem napokra, nem jelentkeztem be, és akkor az volt a probléma, hogy nem telefonáltam, hogy hol vagyok. Szóval ez volt egy beilleszkedési probléma – az információáramoltatás, időpont egyeztetés, és nem úgy van az, hogy jöttem, és itt vagyok.” – nyilatkozta AA erdélyi kollégám, aki 1997 óta él Magyarországon. Számára a kulturális sokk feldolgozását sokban nehezítette az általa megismert magyarok bizalmatlansága: „Itt nem jellemző, hogy átmegyek a szomszédhoz segítségért. Meg kellett szoknom, hogy ez nem úgy működik, mint odahaza. Az emberek bizalmatlanok, nem bíznak egymásban, sőt saját magukban sem.”

BB vajdasági kollégám esetében a nyelvi nehézség volt a magyarországi beilleszkedés problémájának fő forrása, hiszen a vajdaságiak külön nyelvet, egyfajta nyelvjárást beszélnek a középzárt „e” hang használatával. Nem a munka során, hanem a mindennapi élethelyzetekben okozott problémát a nyelvhasználatból adódó megkülönböztetés a kulturális sokk részeként. Egyes kifejezések, mint a „tessék és a kezicsókolom” a vajdaságiak számára ismeretlenek. „Mindenhol megszóltak, mindenhol volt megjegyzés, hogy akkor én nem vagyok vajdasági. Kijavítottak. Tértivevényes vonatjegyet kellett kérnem, nem pedig retour jegyet. Ezt hangsúlyozták, hogy jegyezzem meg. A kiskirályok próbálták éreztetni velem, hogy honnan jöttem.”

Szintén BB vajdasági kollégám vallja, hogy a rendszerváltás után a magyarok nagy része nem volt tisztában a határon túli magyar közösségek helyzetével: „A rendszerváltás után Magyarországon rájöttek arra, hogy vannak határon túl élő magyar közösségek is. Nagyon

sajnálatos volt, hogy sokaknak fogalmuk sem volt arról, hogy meddig terjed a határ. 800-1000 kilométert utazol, és még mindig magyarul beszélnek. Az felfoghatatlan volt számukra. Itt valamilyen történelmi oktatási gondok lehettek.”

Ugyanígy CC felvidéki kollégám is beszámolt nyelvi és mentalitásbéli különbségekből adódó nehézségekről: „Másképp mondtak itt dolgokat, én másképpen tudtam magyarul, mint ahogy nálunk mondták, meg egyáltalán itt az embereknek a mentalitása is nekem teljesen furcsa volt.” – mondta. CC 1985 óta él Magyarországon: „Csehszlovákiából a ’80-as években Magyarország tényleg a legvidámabb barakknak tűnt, szabad országnak, ahhoz képest, ami otthon volt. Én meg azon csodálkoztam, hogy az, aki ott lakik, annak nem tűnik szabad országnak, hanem itt inkább a nyugat imádat volt nagyon erőteljes. Minden az volt jó, ami nyugaton van.”

Több kollégám is kiemelte a mélyinterjúkban, hogy Magyarországra érkezve kifejezetten a budapestiek részéről érte őket a legtöbb atrocitás. A budapestiekkel kapcsolatos sztereotípiákról így nyilatkozott BB, a Duna Televízió délvidéki munkatársa: „Azt tapasztaltam, hogy a vidéki emberekkel ugyanígy viselkedtek a budapestiek. Nem ők a hibásak. Így tanulták, sajnos így szocializálódtak. Volt Budapest, és az összes többi vidék. Minden vidék volt, ami Budapest határán kívül esett, még a határon túliak is. Lehetett az kultúrában, agyban, műveltségben sokkal magasabb szintű, az mégiscsak egy vidéki volt. Budapest egy külön ország, én így látom.”

A Duna Televízió szerepe a határon túli magyarok beilleszkedésében

A határon túli kollégák által kitöltött kérdőívek eredménye alapján a Duna Televízió, immár az MTVA szervezetén belül is, törekszik munkavállalóinak kulturális sokszínűségére, ezért szívesen foglalkoztat határon túli magyarokat. A határon túli kollégák közel kétharmada ítélte meg a kérdőív alapján pozitívan a Televízió törekvéseit ezen a területen. Megítélésük alapján a Televízió indulásakor érezhetően az erdélyiek voltak túlsúlyban, hiszen a legszámottevőbb magyarság ezen a területen él.

A Duna Televíziót jelenlegi határon túli munkatársai közül a legtöbben „félistenként csodálták”. AA erdélyi kollégám így válaszolt az interjúban feltett kérdésre: „Amikor idekerültem, az első időszakban azt hittem, a mennyben járok, legalábbis az Olimposzon.” AA jelenleg középvezetőként dolgozik, 1997 óta tagja a Televízió közösségének: „A Duna TV egy összekovácsoló műhely volt. Aki a Dunában dolgozott, már ismerte a határon túliakat. Ott volt az olvasztótégely, amely arra volt hivatva, hogy ezt az úgynevezett szerelmet,

hogy vannak határon túli testvérek, akik a határon túl ragadtak, összetartsa. A Dunában ez nem volt kérdés, ott nem volt olyan probléma, hogy lerománoztak vagy leukránoztak. Ez nem volt. Soha nem tapasztaltam.”

A pályamunkámhoz elkészített kérdőívek pozitívan világítják meg a határon túliai jelenlegi helyzetét a Televízió munkaközösségének színesítése szempontjából is. A 25 kérdőívet kitöltő közül 18 fő kifejezetten egyetértett azzal, hogy a határon túliság gazdagítja a Duna Televízió jelenlegi munkaközösségét.

A Duna Televízió direkt intézkedései közé tartozott a határon túliai beilleszkedésének megkönnyítése érdekében is megrendezett családi napok sorozat, amely egyben „csatorna-építő program is volt”. (AA interjú) Az ilyen szerveződések közé tartozik jelenleg a Kós Károly Kollégium, amelyet már az MTVA szervezete hozott létre. A Kollégium lehetőséget biztosít a határon túli tudósítókkal történő találkozókra. BB, délvidéki származású kolléga a Kós Károly Kollégiumról a következőképpen nyilatkozik: „A határon túli tudósítókkal legalább kéthavonta összejövünk, beszélgetünk. Valójában az e-mailt, a telefont, mindent helyettesít egy olyan találkozó, ahol leülsz, és akár egy pohár bor mellett egy 3 napos kemény tréningen veszel részt. Példákkal, gyakorlatokkal próbáljuk segíteni a határon túliai képzését, fejlődését. DVD-n kiviszünk anyagokat, amiket kivetítünk és megbeszéljük az operatóri, szerkesztői, vágói, stb. részmunkákat. Kemény képzés van, ahol mi elmondjuk, hogy mit szeretnénk viszontlátni egy-egy témában.”

CC, felvidéki kollégám elmondja: „A munkámmal kapcsolatosan a Duna TV mindenben segített, amiben lehetőségeihez mérten tudott. Például a számítógépes rendszer kiépítésében az archívum felépítéséhez. Ha áldoztak műszaki fejlesztésre, akkor erre is.”

Hipotézisemre vizsgálatom során tehát kettős értékelést kaptam. Magyarországra érkezve a Televízió határon túli munkatársai kettős mércén kerültek megméréstetésre. A Duna Televízió megítélése fogadtatásukkal kapcsolatosan pozitív képet fest. Saját megítélésük alapján a Duna Televízió és az MTVA ma is szívesen alkalmazza őket, színesítik a Televízió munkavállalói palettáját. A televízió korai családi napjai, jelenleg a Kós Károly Kollégium szervezete segíti beilleszkedésüket, munkájukat, ezen belül a határon túli tudósítókkal történő kapcsolattartást.

A Televízióba történő beilleszkedéssel egyidejűleg azonban magyarországi, kiemelten pedig a fővárosi beilleszkedésük nem volt zökkenőmentes. Legtöbbjüknel a Magyarországra érkezés és a Duna Televízióban történő munkavállalás időpontja eltér. Azoknál a határon

túli kollégáknál, akik az interjúk és a kérdőív statisztikai adatai alapján már több országban is éltek (dolgoztak) korábban, kisebb volt a kulturális sokkból adódó bizonytalanság és negatív reakció. A sztereotípiákat illetően több alkalommal is felmerül a budapestiekkel kapcsolatos sztereotípia és a határon túli magyarok és fővárosiak különbségéből adódó konfliktus, amely hátráltatta a beilleszkedést és többeknél komoly stresszt okozott. A mélyinterjúk kapcsán körvonalazódott, hogy a közös történelmi múlt ismerete hiányos volt a budapestieknél a rendszerváltás idején. Inkább részesítették előnyben a nyugathoz tartozást a rendszerváltás időszakának éveiben a fővárosiak, mint a határon túli magyarok felkarolását. Az interjúkból az derül ki, hogy Trianonnal kapcsolatosan, több határon túli kolléga véleménye szerint is, feltehetően oktatási hiányosságokból adódóan nem voltak megfelelően informáltak az emberek. Érzelmi elkötelezettség általában nem volt tapasztalható a határon túliak felé a fővárosban. Sztereotípia szempontjából kiemelten lehet kezelni a budapestiek fölényes viselkedését és általában a magyarok bizalmatlanságát a külföldről érkezők felé. A jelenleg MTVA alkalmazásában álló 25 fő határon túli kolléga azonban az 1992-ben indult Duna Televízió szerepét pozitívan élte meg, szakmai- és pénzügyi fejlődésük elősegítőjeként tekintettek a Televízióra. Az általam megkérdezett 25 fő 15-20 éve, de mindegyikük legkevesebb 8 éve munkatársai a társaságnak. A hipotézisem bizonyításaként úgy látom, hogy általában véve Magyarországra érkezve a Duna Televízió munkatársai részéről pozitív fogadtatást kaptak, ellenben a fővárosi magyar környezet nem bizonyult befogadó és testvéri közegnek számukra. Ennek oka feltehetően a határon túli magyarság, mint fogalom nem ismerete, és a fővárosiak részéről a teljes nyugat felé fordulás a rendszerváltás utáni években. Azt, hogy a határon túli magyarok tudását, helyismeretét mennyire sikerült felhasználni az elmúlt években, munkám további részével szeretném megvilágítani.

3.4.2. A második hipotézis elemzése

- Az idén 21 éves Duna Televízió, munkatársai szerint, legsikeresebb időszaka a rendszerváltást és a Duna Televízió megalakulását követő periódus. Ekkor töltötte leginkább eredeti szerepét, hogy hidat teremtsen az anyaországi és külföldi magyarság között.

A Duna Televízió a kezdeti beilleszkedési nehézségek és a kulturális sokk kezdeti akadályai idején egyfajta kapaszkodót és védőernyőt jelentett a határon túlról érkezőknek. Az elmúlt húsz évben azonban nem csak a Duna Televízió, de a világ s benne a média világa

is megváltozott. Kialakult a duális médiarendszer, és maga a Duna Televízió is beolvadt egy központi szervezetbe, az MTVA-ba. Átalakult a médiajog, a munkakörülmények és azok a technikai eszközök is, amelyeket a műsorok készítése során használunk.

A Duna Televízió indulása, a Sára Sándor vezetéséhez köthető évek

1993 tavaszán Csoóri Sándor, a Magyarok Világszövetségének elnöke Sára Sándort kérte fel az akkor induló Duna Televízió vezetésére. Sára Sándor hét éven át volt a Televízió elnöke. Munkásságáról tudni érdemes, hogy maga is dokumentumfilmekkel kezdte pályáját, alkotásaival nagyban hozzájárult a magyar filmművészet nemzetközi elismertetéséhez. Sára Sándor tehát maga is szakmai körökből érkezett televíziós pályája kezdetén.

Sáráról kollégáim a mélyinterjúk kapcsán a következőképpen nyilatkoztak: AA erdélyi kolléga szerint „igazából szakmai képzés, mint küldetés, az talán a Dunaversitas volt annak idején, amikor Sára Sándor működtette. Volt egy irányvonal, ami ezt volt hivatott képviselni. Az tényleg arról szólt, hogy határon túliság, és annak a mezsgyéjén folyt az oktatás, hogyan lehetne jobban, másképp csinálni, szakmailag fejlődni. A kollégák büszkék voltak kezdeti munkájukra, hiszen a Duna Televízió elindulásához kötötték azt, hogy Magyarországon eszmeileg és erkölcsileg állampolgárnak kezdték tekinteni a határon túli magyarokat.” AA a Duna Televízió ekkori szerepéről így nyilatkozott: „A híd szerepét, mint mondtam, betöltöttük. Az, hogy most a magyarországi magyarok tudják, hogy vannak határon túli magyarok, s azok beszélnek magyarul, nem azért, mert az iskolában tanulták, hanem mert ők is magyarok, ennek köszönhető.” Sára Sándor vezetői munkájával kapcsolatosan kollégám véleményét így fejtette ki: „Nagy elődünket, nagy tanítómestereinket tudnám idézni Sára Sándort – és még mindig osztják ezt a véleményt, akik a szakmához közel állnak – hogy ez egy csapatmunka. Engedni kell az alkotó embereket, hogy kibontakozzanak, alkothassanak.” BB, délvidéki kollégám ugyanerről így beszélt nekem: „A kezdeti nehézségek ott voltak, hogy úgy toborozni embereket a határon túlról, akik majd onnan eljönnek ide, és onnan közvetítik vissza nekik a dolgokat, az szerintem elég nagy feladat volt. Amit Sára Sándor csinált, hogy keresett olyan embereket, akik képernyőn megjelentek, szerkeszteni tudtak, akik olyan témákat tudtak felmutatni, lefilmezni, és képernyőre tenni, hogy az itteniekkel megismertessék azt a világot, és azzal a világgal megismertetni az összes többi világot - nagy szerepet vállalt. Egy nagyon-nagyon komoly feladat volt, és nagyon jól csinálták. Ha amplitúdóban akarom kifejezni, akkor volt egy nagy fellángolás, minden határon túlról szólt. Sára jó helyen volt, jó időben, jó közösségben, jó ötlettel jött elő. Neki volt egy ötlete, amit megvalósított, amennyire lehetett akkor

azokkal az eszközökkel, azokkal az emberekkel, abban a környezetben és abban a politikai miliőben. A határon túl a Duna TV az első számú volt.” DD kárpátaljai kollégám a Duna Televízió kezdeti időszakáról a következőket mondta: „A Duna TV-t én a magaménak éreztem, rengeteg jó cimborám volt. A Duna Televízió egy kulturális csatorna volt, ami nem csak a határon túliaknak szólt, hanem a határon túliakról szólt ide, 50 éves lemaradás után.”

Az összes mélyinterjú során érezhető volt a lelkesedés, a kezdeti, megalakulás utáni szakasszal kapcsolatosan. Olyan kifejezések hangzottak el, mint az „óriási jelentőséget tulajdonítok”, „sztárolás”, „félistenként csodáltam”, „lelkileg összhangban volt”. Külön kiemelem ezzel kapcsolatosan, hogy negatív vélemény egyetlen egy esetben hangzott el, AA erdélyi kollégám interjújában, saját beilleszkedésével kapcsolatosan: „Fölkaptam a vizet, hogy a Duna TV elküldött, nem segített, pedig én Istenként tekintettem rá.” Kollégám azonban kifejti, hogy néhány levélváltás után, a Duna TV Alapítványán keresztül bekerült, majd „benne ragadt a rendszerben”. Azóta is, tehát 1997 óta folyamatosan a Duna Televízió munkatársaként dolgozik. Olvasztótégelyként és összekovácsoló műhelyként tekintett a Duna Televízióra beilleszkedésével és különösen munkájának kezdeti szakaszával kapcsolatosan.

A kérdőívek elemzése során kiderült, volt kollégám, aki Magyarországra érkezése egyik fő okának a romániai diktatúrából való menekülést jelölte meg, illetve az interjúk készítése során is felmerült, hogy a dél-szláv háború is oka lehetett a határon túliak Magyarországra érkezésének. Kollégám, BB, aki húsz éve dolgozik a Televíziónál így szólt erről: „Alapvető dolog volt a ’93-as dél-szláv háborúban a megélhetés. A havi kerestem kisebb volt, mint a lakbér, amit fizetnem kellett. ’93-at írunk. ’92-ben alakult meg a Duna TV. Mi hallottunk ott róla, sőt beszéltünk is róla sokat. Sokan akartak átjönni a kollégáim közül. Én mondtam nekik, hogy ugyan mit akartok, miért akartok Magyarországra menni, jó itt nekünk. Aztán kitört a háború, és én voltam az első, aki eljött pontosan a Duna TV-be.”

A kérdőívekre adott válaszok összesítése alapján is az derül ki, hogy a Duna Televízió ma is szívesen alkalmaz határon túli magyarokat kulturális sokszínűségének életben tartásához határon túli kollégáim legtöbbszörének véleménye szerint. Összesen 17 fő adott az ötös beosztású skálán 4 illetve 5 pontot a kérdés feltevésével kapcsolatosan, illetve 2 fő 2 pontot, és szintén 2 fő 1-1 pontot az ezzel kapcsolatosan feltett kérdésre.

A Televízió indulása utáni évek összehasonlítása a jelennel

A Televízió kezdeti érzelmi szakaszának fellángolása után (itt ne felejtjük el, hogy egy közel tíz éves időtartamról beszélünk), a professzionalizmus vette át az irányító szerepet a Duna Televíziónál. Nem is lehetett ez másképpen, hiszen megjelentek a kereskedelmi csatornák, majd a későbbiekben az internetes televíziózás és a kábel televíziók. Annak ellenére, hogy a közszolgálati csatornáknak nem feltétlenül a kereskedelmi adókkal kellett versenyeznie, várható volt az új televízióadók megjelenése révén a nézőszám csökkenése, természetesen a Duna Televízió esetében is. Ennek megfelelően új irányvonalat kellett szabni, a piaci környezetnek megfelelően pénzügyi és szakmai szempontok szerint is. Kollégáim így élték ezt meg: „Útközben valami elveszett”, mondja AA erdélyi kollégám. „Korábban a mű elkészülte volt a cél. Addig, amíg régebben egy team, egy alkotógárda, fogta magát, beült egy mikrobuszba, elindultak, s elmélyedtek az adott témában, beköltöztek a roma családhoz, ott voltak, amíg kellett.” Ma erre kevesebb lehetőség van, s bármi így is lehet alkotni, de a lényeg sok esetben elvész.

Az interjúk készítése során többeknél is felmerült az MTVA megalakulását követő időszak: „A profiltisztítással az MTV-ből majdnem száz százalékosan kivonták a határon túli műsorokat, és ez egy cél volt. Konkrétan elválasztották, hogy az MTV csak Magyarországra koncentrál, a Duna TV határon túli. A profiltisztítással megölték a nemzeti összetartozás gondolatát, mert vannak olyan emberek, akik csak M1-et néznek. Ott nem nagyon hallanak határon túli eseményekről. Akit érdekel a határon túl, nézze a Dunát. Nem így kellene ennek lennie.” – mondta CC felvidéki kollégám. Az utóbbi évekről, tehát az MTVA megalakulását követő időszakról így nyilatkozik DD, kárpátaljai kollégám: „Szerintem jobb volt, amíg külön volt minden. Én sokáig nem tudtam eldönteni, hogy ki a főnököm. Például az egyik kolléga dolgozik a rádióban, szerkeszti a Napközben-t, aztán csinálja az Átjáró-t, annak ő a felelős szerkesztője, néha besegít a Kárpát Expressz műsorvezetésébe, és még van a Magyarlakta Vidékeknél is. Mindenki dolgozik mindenhol. El kellene dönteni, hogy legyenek szerkesztőségek, mert ahol vannak szerkesztőségek, ott van műhelymunka.”

Második hipotézisem elemzése során arra a következtetésre jutottam, elsősorban a mélyinterjúk elemzése alapján, hogy összességében mindegyik megkérdezett kollégám a Duna Televízió kezdeti szakaszát jelölte meg, mint a Televízió legsikeresebb időszakát. Köszönhető ez részben a Televízió első vezetőjének, Sára Sándor szakmai munkásságának, akinek a neve mind a négy interjú készítése során kérdés nélkül is elhangzik. Másik rész-

ról nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy interjúalanyaim maguk is határon túliak. Többen elnyomó rezsimekből, háborús övezetből érkeztek, így az, hogy lehetőséget kaptak egy újonnan induló TV társaságnál, egyben életük új lehetőségét is jelentette. Így megfigyelhető egy erős érzelmi kötődés is a határon túlról érkezők részéről. Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a Duna Televízió indulása egybeesett a rendszerváltás utáni határok megnyitásával, amikor több évtizedes emlékek, érzelmek kerülhettek újra felszínre a határon túl ragadt és a magyarországi magyarok között. Az érzelmi szál, az erős szakmai támogatottság, az új lehetőségek egy frissen indult, állami támogatást élvező televízió társaságnál megteremtették a bizalmi légkört a határon túli magyarok irányába, és egy nagyon erős elköteleződést eredményeztek részükről. A Duna Televízió híd szerepe annyiban formálódott az évek során, hogy egyfajta ridegebb professzionalitás irányába mozdult el. Az MTVA-ba történő beolvadás után a közszolgálati adók műsorszerkezete megváltozott, határon túli kollégáim szerint az egyes közszolgálati csatornák inkább jelentenek egymásnak konkurenciát, mint korábban. Egyre több határon túl élő magyar nézi a kereskedelmi csatornák műsorait is, szintén konkurálva a Duna Televízióval. AA erdélyi származású kollégám fogalmazta meg nagyon szépen: „Most már sok magyar csatorna van, sok egyéb csatorna is van, és mivel útközben nem tudtuk kialakítani azt a néhány csapásvonalat, irányvonalat, aminek a mezsgyéjén végigmegyünk, és tudjuk, hogy az a jó út, ezért most vergődünk a nagy médiatengerben, hogy mik vagyunk, hol a helyünk és mit akarunk.”

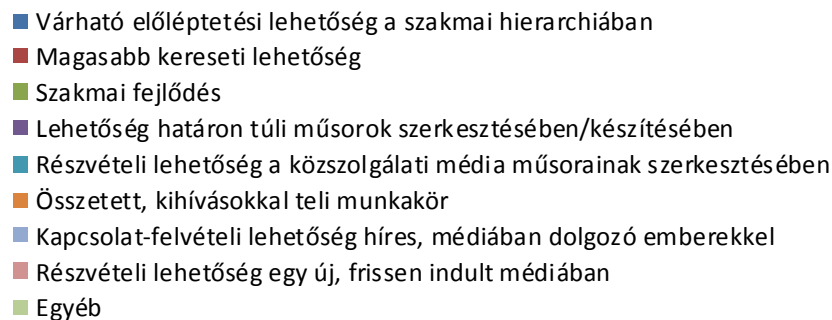
3.4.3. A harmadik hipotézis elemzése

- A határon túlról érkező erdélyi, délvidéki, felvidéki, kárpátaljai műsorszerkesztők- és készítők valamint a helyi tudósítók hely- és kultúraismerete nélkül a határon túli műsorok készítése elképzelhetetlen.

Dolgozatom korábbi részében igyekeztem felmutatni azokat a motiváló erőket, melyek miatt a jelenleg is, az MTVA szervezetében dolgozó határon túli kollégák elhagyták szülőföldjüket, és egy számukra idegen, bár ugyanolyan anyanyelvvel bíró országban telepedtek le. Ezek között az okok között szerepelt elnyomó diktatúra, háború, jobb anyagi lehetőség utáni kutatás, családalapítási tervek, szakmai kíváncsiság és hazaszeretet is. Sokat elmond, hogy a dolgozatomhoz készült kérdőíveket kitöltő 25 főből 25-en vallották magukat magyar nemzetiségűnek, valamint 22 százalékuk jelölte meg válaszként, hogy kifejezetten a határon túli műsorok készítése miatt helyezkedett el a Duna Televíziónál.

Az, hogy munkatársaim nagy része fontosnak ítélte meg, hogy részt vegyen a határon túli műsorok készítésében, magyarázható részben a határon túli műsorok nemzeti identitás-növelő hatásával.

**Kérem, jelölje meg azt a két legfőbb okot, ami miatt a
Duna Televíziónál vállalt munkát:**

9. ábra

A Duna Televíziónál való munkavállalás fő okai az MTVA határon túli kollégáinak körében
Forrás: Saját szerkesztésű ábra

A kérdőívet kitöltő 25 fő közel száz százaléka értett teljes mértékben egyet azzal, hogy a Duna Televízió határon túli műsorai nagyon fontosak a nemzeti identitás megtartásának szempontjából. Ezért harmadik hipotézisemet azzal a jobbító szándékkal szeretném feltárni, hogy egyben megvilágítsam kollégáim motivációját a műsorokban való részvétellel kapcsolatosan, kiemeljem tudásukat és hazaszeretetüket valamint, hogy válaszokat keresek arra, milyen formában képzelik el a Duna Televízió budapesti központjából, a határon túli műsorok nézettségének növelését.

A kérdőívek és a mélyinterjúk kérdéseinek szerkesztése során is található dolgozatomban egy-egy kérdés, amely kifejezetten a magyarországi és a határon túli kollégák munkamorálja- és munkastílusa közötti különbségekre vonatkozik. A kérdőív és az interjúkérdés

megválaszolása során is arra a következtetésre jutottam, hogy a határon túli kollégák legtöbbje, származás alapján, nem tartja megkülönböztethetőnek a két csoport munka és szakma iránti elkötelezettségét. Azonban a határon túli műsorokkal kapcsolatosan a motiváltságra és a hazaszeretetre helyezve a hangsúlyt a határon túli kollégák véleménye a következőképpen alakult: „Ha magát a szakmai felelősséget vesszük, akkor szerintem nem látom a különbséget, hogy nagyobb lenne a szakmai felelősség. Nem beszélve arról, hogy a jogszabályok betartása, a precizitás - abban nincs különbség. Abban lehet különbség, hogy van, aki lélekből csinálja, a lelkét is odateszi.” – nyilatkozta erdélyi kollégám, AA.

A motivációval kapcsolatosan DD, kárpátaljai kollégám így vélekedik: „Hát ez az életem! Hazudnék, ha mást mondanék. Nyilván tudnék más műsort is csinálni, de nekem ez a legfontosabb. Politikusok jönnek, politikusok mennek, de nekünk ez a feladatunk!” BB, délvidéki kolléganőm szintén a felelősségérzetről beszélt: „Nagyobb a felelősségérzetem. Nekem van miért szégyenkeznem otthon, a budapestieknek nincs. Az ő anyukáját nem állítják meg a piacon és mondják azt, hogy hát az a tegnapi műsor gyenge volt. Otthon minden hibát észrevesznek. Nagyon fontos a terminológia, az igények összehangolása. Miért néz ma egy ember TV-t? Mert plusz információra éhes. Ha én nem adom meg neki a plusz információt, akkor elkapcsol.”

Arra a kérdésre, miszerint a határon túli magyarok véleménye, helyismeretükből adódóan inkább irányadó a határon túli műsorok szerkesztése során, közepes eredmény született. A kérdőívek esetében 3 fő kivételével mindenki egyetértett azzal, hogy a határon túli műsorok szerkesztésekor, a Duna Televízió vezetősége elfogadja a határon túli kollégák véleményét, a műsorok magasabb színvonalának elérése érdekében. Az interjúk azonban egy mélyebb elemzést tettek lehetővé. A kérdés bővebb kifejtésekor ugyanis kollégáim rávilágítottak arra, hogy műsorfejlesztési javaslataik figyelembevételére leginkább mikroszinten van csak lehetőség, tehát legtöbb javaslatukat szerkesztőségi körben, a helyszíni forgatások alkalmával, éles helyzetekben veszik figyelembe. A kérdőívek eredménye kimutatta azt is, hogy a kollégák körülbelül fele, 25-ből 11 fő úgy látja, hogy a Duna Televízió a határon túli műsorok szerkesztése esetén, jellemzően nem feltétlenül foglalkoztat jelenleg határon túli magyarokat.

Nézzük, milyen előnyökkel járhatna, ha a hely-és kultúraismerettel rendelkező kollégák kapnának nagyobb teret:

A határon túli kollégák szerepe a határon túli műsorok szerkesztésében

„Abból adódóan, hogy a határon túliak a szomszédos országok valamelyikéből érkeztek Magyarországra, minimum egy másik nyelvet beszélnek.” – hozta fel érvként DD, kárpátaljai kollégám, amikor a határon túliak szerepéről beszélgettünk. „Én például egy birodalomban nőttem fel, tehát én ismerem a birodalmi mentalitást, az ukránt, tudom, kik a baltikumiaiak, kik a közép-ázsiaiak, mert arra jártam. Bejártam a Baltikumot, Közép-Ázsiát, voltam Kijevben, Moszkvában. Voltam szinkrontolmács is.” BB, délvidéki kollégám anyanyelvi szinten beszél szerbül, a nem Budapesten dolgozó, határon túli tudósítókkal történő kapcsolattartás pedig időnként egyenesen elengedhetetlen a helyi nyelv és az ottani kollégák személyes ismerete. „Bizonyos szempontból sokkal jobban értjük a dolgokat, mint a jövő-menő emberké, akik esetleg protokollból ki-be járnak. A mi pozíciónkban nagyon fontos, hogy én tisztában legyek a Kárpát-medencével, meg tudjam mondani, hogy kicsoda például Farkas Árpád, vagy kicsoda Dudás Károly Szabadkán, vagy Dobos László Pozsonyban stb.” – nyilatkozta DD, aki a kezdetektől a Duna Televízió tudósítója. Azok, akik a helyi viszonyokat nem ismerik vagy nincsenek megfelelő kapcsolataik, nem ismerhetik a határon túliak mindennapjait. A Duna Televízió egy híd szerepét vállalta fel megalkulásakor. „A Duna TV nem csak a határon túliaknak szól, hanem befelé is mutat, hisz 50 éves lemaradás van. Megkérdezi az erdélyitől, hol tanult meg magyarul? A Dunának óriási jelentőséget tulajdonítok, mert én járok Erdélybe, és látom, mennyire imádják. Amikor megálltunk Kibéden, Banner Gézát sztárolták a helyiek. Korondon bementünk egy bácsikához, azonnal megismert, s azt mondta, szeretik a Térképet, a Kárpát Expresszt. A „noname-kről” portrét készíteni, a magyarok számára bemutatni a határon túli vidékek szépségeit csak „jól kipróbált emberekkel” lehet. Tehát nagyon nem mindegy, hogy a határon túli műsorokat ki készíti! Mert aki nem tudja, az kikészíti!” – vallja DD, kárpátaljai kollégám.

Az objektivitás, a tárgyilagosság nem csak fontos, de kifejezett elvárás egy közszolgálati médiával kapcsolatban. Az, hogy a határon túliak több kultúrában is otthon vannak, nagy előnyt jelenthet a tájékoztatásban. „Tudtam, ki kicsoda a Kárpát-medencében, így megkevlhetetlen voltam a szerkesztőségben. Mindig tőlem kérdezték meg, ki kicsoda. Ez pont abból adódott, hogy Ungvárról elég sokat jártam ide-oda-amoda.” – mesélte DD. A személyes kapcsolatok kiterjedtsége fontos, hiszen a határon túli tudósítók ismerik az esetek eredeti helyzetét, helyszíneit, gyakran résztvevőit is. A színes, aktuális, tárgyilagos műsorok készítése csak akkor elképzelhető, ha a kollégák a valódi helyzeteket képesek láttatni,

és meg tudják mondani mi a fontos Kolozsvárott, Gyergyóban vagy Bukarestben. DD így vélekedett erről: „Itt van pl. a Kultikon. Határon túli műsor lett. Ezt kitől kérdezték meg? A Kultikonnál az a probléma, hogy talán egy ember van köztük, aki határon túli, az a Marosi Péter. A többiek meg azt sem tudják szegények, hogy kik a határon túli tudósítók. Ha megkérdezed tőlük, hogy Kolozsváron van-e képzőművészeti főiskola, biztosan nem fogják tudni vagy, hogy mi a neve, és hol van. A Kultikonosok kérték, hogy ha szükséges, akkor majd jönnek kérdésekkel. Átküldtem nekik a tudósítók listáját. Ez is olyan dolog, hogy azt sem tudják, hogy mit rendeljenek. Azok a kollégák kerültek kellemetlen helyzetbe, akik szerkesztették a Kultikont, akik a magyarországi dolgokat jól ismerik, de a határon túliakat nem.”

A dolgozat kérdőívének kitöltése alapján kiderül, hogy jelenleg a Duna Televízió határon túli munkatársainak szakmai tudását sajnos nem tudja maximálisan kihasználni. A 25 fő kérdőívet kitöltő közül 16 szerint szakmai tudása nem vagy csak közepes szinten felhasznált a Televíziónál, az MTVA-be történt beolvadás után. Interjúalanyaim mindegyikének 15-20 éves szakmai tapasztalat, valamint a helyi, határon túli műsort nézők visszajelzései alapján alakult ki véleménye, a határon túli műsorok jobbításával kapcsolatosan:

- „A műsorok minősége jobb, de sokkal kevesebb felületet kap, mint előtte.”
- „Lehetne aktuálpolitikai heti műsort csinálni, vagy egy olyan színes műsort, ami-
ben van politika, kultúra, tudomány, és legyen élő, tele körkapcsolásokkal. Azt
gondolom, élő műsorok kellenének, interaktív műsorok.”
- „A legtöbb műsor megmaradt. A műsorok minőségével kapcsolatosan reméljük a
fejlődést. Szerintem olyan dolgok kellenének, amik a magyar vidék szépségeit mu-
tatják be, sikertörténetekkel, hogy ki honnan indult el. Mindenképpen a magyar táj
szépségeit emelném ki.”

„Jön egy új generáció. Bízni kell a fiatalokban.” – mondja felvidéki kolléganőm, CC.
„Szerintem jelenleg egy réteg, a középosztály nézi a Televízió műsorait. Szerintem ez is a
célközönség. Az interaktív műsorokkal például a fiatalokat is meg lehetne fogni.”

Végül harmadik hipotézisem záró részében emelem ki kollégáim részéről a fejlesztés és a globális gondolkodás jelentőségét: Azok, akik nem értik a határon túliság érzelmi bázisát, nem feltétlenül veszik észre annak a láthatatlan kapocsnak a lehetőségét, ami a határon túli és magyarországi – de egy közös nyelvet beszélő nép tagjait összeköthet. AA, erdélyi kollégám mondataival zárom harmadik hipotézisem bizonyítását: „Nagyban kell gondolkodni. Meg kellene találni a mai rohanó világban azt az eszközt, utat, célt, amivel meg lehetne

fogni a nézőket. Most ugye teljesen megváltozott a világ, olyan szempontból is, hogy ma határon túlinak lenni nem azt jelenti, hogy otthon élsz a szülőföldeden, hanem a határon túli ugyanúgy Angliában is él, Franciaországban, Hollandiában, Dániában stb.. Azt az célt, eszközt kell megtalálni, ami egyfajta küldetéstudattal látja el az egészet, valami olyasmit találni, ami megfogja úgy az Angliában élő székelyt vagy felvidékit, vagy kárpátaljai, mint a Dániában és otthon élőket. Na, ez a nehéz. Egy olyan tudatos küldetést találni, ami összefog, még így is, hiszen igazából most vagyunk szétszóródva, nem anno. Akkor csak kizárva voltunk a rendszerből, most szétszórtabbak vagyunk. Nagyobb lett a felelősség.”

Harmadik hipotézisem bizonyítása olyan szenvedélyes és elhivatott emberek bemutatására irányult, akik nagyon erős érzelmi szállal kötődnek Magyarországhoz. Budapesten dolgozó határon túli kollégáim, akik közé én is szívvel és lélekkel tartozom, évtizedes szakmai tapasztalattal látják el feladatukukat a Duna Televíziónál nap, mint nap. Rálátásuk van szülőföldjük révén a Duna célközönségére, több nyelvet beszélnek, és személyes visszajelzésekkel szolgálhatnak családjuk és barátaik révén a Televízió műsoraival kapcsolatosan. Munkájuk és évtizedek alatt kiépített személyes kapcsolatrendszerük nélkül a Televízió identitása, eredeti célja veszhetne el, a cél, hogy híd épüljön Európa magyarjai között...

3.5. Következtetések és javaslatok

Három hipotézist állítottam fel a határon túli magyarok munkájával, beilleszkedésével kapcsolatosan a Duna Televízióba. 25 fő megkérdezésével és 4 fő mélyinterjújával igyekeztem objektív eredményt nyerni. A 25 esetben lefedte a teljes mintavétel szempontjából fontos populációt, hiszen jelenleg ez a 25 fő az, aki a 20 évvel ezelőtt indult Duna Televízió, illetve ma már az MTVA állományában dolgozik a határon túliak közül.

Annak ellenére, hogy mindvégig az objektivitás megtartása volt a cél, minden állításomat legkevesebb három személy véleményével és minimum két kérdőíves állítás statisztikájával támasztottam alá. Ennek ellenére nehéz lenne tagadnom, hogy az a típusú munka iránti elhivatottságból áradó erő „lengte körül” dolgozatom megírását, amit naponta tapasztalok nem csak esetemben, de több határon túli kollégám mindennapjaiban is.

A Duna Televíziónak sikerült a megalakulása utáni időszakban olyan kollégákat csatlakoztatni szervezetéhez, ennek a 25 főnek a személyében, akik kiállták 20 év próbáját, átveszeltek a közszolgálatban a változásokat, valamint egy teljes szerkezeti átalakulást is.

Ma is ugyanolyan szenvedéllyel nyilatkoznak és tele vannak ötletekkel a határon túli műsorok készítésével kapcsolatosan, mint a Televízió kezdeti időszakában. Vizsgálatom kiterjedt a múltra, a jelenre és a jövőre, annak érdekében, hogy a kollégák elkötelezettségét és a Duna Televízió nyitottságát egyfajta ívben tudjam szemlélni.

Arra a következtetésre jutottam, hogy első hipotézisemet igazolva, a Duna Televízió az elmúlt 20 évben, különösen kezdeti időszakában erős támaszt, szakmai fejlődési lehetőséget jelentett a határon túli munkatársak számára. Beilleszkedési problémáik és a kulturális sokk által érezhető feszültség inkább a budapesti, fővárosi környezet, és a fővárosiak nyugat felé fordulása, valamint a határon túliakkal kapcsolatos hiányos történelmi ismeretekből adódtak.

Második hipotézisem vizsgálata során egyértelműen kiderült számomra, hogy a Duna Televízió kezdeti időszaka volt leginkább alkalmas arra, hogy a határon túli magyarokat integrálja, és egyben erre az időszakra tehető a Televízió legsikeresebb periódusa is. Sára Sándor munkássága, a friss, lendületes, lelkiileg összehangolt csapat valódi alkotások, teljesen új műsorok létrehozására volt képes. A kereskedelmi csatornák és a kábeltelevíziózás magyarországi elindulása, valamint a konkurenciaharc eredményeként azonban a professzionális zsinórmérték irányába fordult a televíziózás. Bizonyos mértékig eltűnt az a fókusztestvérség, ami a korai időszakot jellemezte.

A határon túli kollégák és a határon túli családok, emberek szemszögéből nézve azonban az erős érzelmi szál fenntartása, a fiatalok felé fordulás, a helyi, határon túli viszonyokból adódó problémák vizsgálata, tehát az eredeti cél megtartása nélkül, az MTVA-ba beépült Duna Televízió el fogja veszíteni nemzetösszetartó identitását, eggyé fog válni a több száz hazánkban és a határon túl is fogható csatornával. Ennek érdekében vezetésének érdemes lenne ugyan technikailag megújítottan, de a Televízió valódi útjára visszatérni.

Javaslatok

A Duna Televízió esetében, talán hazánkban egyedülálló módon, egy olyan érzelmi szál tapasztalható a Televízió nézői és munkatársainak környezetében, amit mindenképpen érdemes kihasználni. Természetes, hogy a költség- idő és technikai keretek optimalizálása, az ezzel kapcsolatos szigorú, átlátható adminisztráció elkerülhetetlen. Ennek ellenére a műsorokat alkotásként érdemes kezelni, hiszen felvállalt céljuk egy nemzet összetartozásának erősítése. Az érzelmek által megvilágított témákat nem lehet megkerülni.

Javaslom átgondolásra a Duna Televízió vezetésének, annak ellenére, hogy jelenleg, mint önálló szervezet nem létezik, az MTVA-ba olvadás után is hirdesse, erősítse, a többi közszolgálati csatorna is emelje ki a Duna TV szerepét, egymásnak a közszolgálati csatornák ne konkurenciát jelentsenek, hanem támogató erőt.

Budapestről érzelmeket kavarázó, ezáltal állandó nézőközönséget biztosító határon túli műsorokat nem lehet készíteni. Javaslom ezért a határon túli tudósítói hálózat további erősítését, további határon túli munkavállalók alkalmazását a budapesti központban.

Több kollégámmal is egyetértettem abban, hogy a Duna Televízióknak meg kell tudnia szólítani a fiatalokat is, annak ellenére, hogy ez az erősödő globalizáció és több száz kereskedelmi csatorna működése ellenére nehéz feladat. Lépéseket kell tennie az interaktív műsorok fejlesztésében, valamint több nagyformátumú produkciót kell gyártania, hiszen a Röpülj páva című tehetségkutató verseny is alátámasztotta a hozzá fűzött reményeket.

Végül átgondolásra javaslom azt is, hogy az MTVA vezetősége biztosítson olyan szakmai fórumokat, ahol kollégái, akik az egyes csatornáknál (M1, M2, Duna Televízió, Magyar Rádió) dolgoznak, megoszthatják egymással szakmai tapasztalataikat. Felmérésem alapján az derült ki, hogy az MTVA megalakulása után a magyar közszolgálati médiában dolgozók együttműködésére lenne igény. Ennek ellenére a szervezet egyes elemeinek munkatársai nem minden esetben működnek együtt, még nem használják ki az közös munkában rejlő potenciált.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom az 1920-as évektől indul, kicsit magában foglalja a Kelet-európai kommunista diktatúrák és a rendszerváltás időszakát is. Megírásakor mindvégig vallottam, hogy a történelmi múlt ismerete és személyes tapasztalat nélkül a témát nem tudtam volna és talán nem is lett volna érdemes feldolgozni. Kollégáim szakmai és őszinte emberi véleménye is sokat segített a dolgozatom megírásában.

Egyre inkább érzem azt, hogy milyen nagy felelősséget jelent egy televíziónál dolgozni, hiszen emberek millióinak befolyásolhatjuk, formálhatjuk a véleményét, stílusát. Különösen igaz ez a határon túli műsorokra, ahol értékeket fogalmazunk meg, ahol hazaszeretetről és összetartozásról beszélünk. Vissza kell kanyarodnom azonban oda, hogy értékeket csak szilárd erkölcsi alapokra, objektív tájékoztatásra szabad építeni. A Duna Televízió négy-öt vagy akár tíz év múlva lehet egy gyöngyszem vagy elsüllyedhet a jellegtelen sorozat-csatornák között, a magyar médiahajó tengerén.

A választás rajtunk áll. Most írjuk közös sorsunk. A határon túliakkal való együttműködéssel a Duna Televízió és az MTVA sikerével erősödhet meg közösségteremtő munkánk, mellyel nemzetünk összetartozását segíthetjük, szolgálhatjuk. Hiszen az erő az összefogásban rejlik.

5. IRODALOMJEGYZÉK

Allport, G. (1954/1977): Az előítélet. Budapest, Gondolat Kiadó

Bakos Edit (2013): A Duna Televízió első nyolc éve, szerepe és helye az alakuló média-rendszerben. In: Medgyesi Gabriella - Pintér Judit (szerk.): Mészáros utca 48. Fejezetek a Duna Televízió történetéből. Budapest, Krea-TV Kulturális Szolgáltató Kft.

Benkes Mihály – Borsányi György - Kende János (1994): Történelem IV. 1914-1990. Budapest, Cégér Kiadó

Csath Magdolna (2008): Interkulturális menedzsment. Vezetés eltérő kultúrákban. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó

Csontó Erzsébet (2007): Sztereotípiák Magyarországon a rendszerváltástól napjainkig. Debrecen, Debreceni Egyetem

Dobos Ferenc (2012): Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 1999-2011. Budapest, Médiatudományi Könyvtár

Gyurgyík László – Horváth István – Kiss Tamás: (2010): Demográfiai folyamatok, etno-kulturális és társadalmi reprodukció. In: Bitskey Botond (szerk.): Határon túli magyarság a 21. században. Budapest, Köztársasági Elnöki Hivatal

1.1. JASINKA ÁDÁM (2014): NÉZETTSÉG 2013: A DUNA TV ELLOPTA A SHOW-T – 2. RÉSZ
http://musorvizio.blog.hu/2014/01/10/nezettseg_2013_a_duna_tv_ellopta_a_show-t_2_resz

A letöltés ideje: 2014.09.05. 15 óra 10 perc

Malota Erzsébet – Mitev Ariel (2013): Kultúrák találkozása. Budapest, Alinea Kiadó

MTI (2014): Kutatás indul a külhoni magyarság médiafogyasztási szokásairól, <http://www.hirado.hu/2014/07/24/kutatas-indul-a-kulhoni-magyarsag-mediafogyasztasi-szokasairol/?source=hirkereso>

A letöltés ideje: 2014.09.25. 16 óra 20 perc

Pál Melinda (2011): Tudósítók stúdiója. Székelyudvarhely, Szakdolgozat

Pekár István (2008): Közzolgálati televíziózás és rádiózás. Gödöllő, Szent István Egyetemi Kiadó

Romsics Ignác (2012): Magyar sorsfordulók 1920-1989. Budapest, Osiris Kiadó

Róka Jolán –Hochel, S. (2009): Interkulturális és nemzetközi kommunikáció a globalizálódó világban. Budapest, Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola

Rudnák Ildikó (2010a): Nemzetközi kommunikáció. Gödöllő, Szent István Egyetemi Kiadó

Rudnák Ildikó (2010b): A multikulturális környezet kihívásai a magyarországi nagyvállalatok vezetői körében. Doktori (Phd) értekezés. Gödöllő

Sipos (2010): Média és demokrácia Magyarországon. Budapest, Napvilág Kiadó

Stark L. László (2013): „Úristen, most kéne ezt a televíziót bejelenteni!”. In: Medgyesi Gabriella - Pintér Judit (szerk.): Mészáros utca 48. Fejezetek a Duna Televízió történetéből. Budapest, Krea-TV Kulturális Szolgáltató Kft.

6. MELLÉKLETEK

1M. Kérdőív

Üdvözlöm!

Dolgozatomat a Duna Televízió munkaközösségében dolgozó határon túli magyarok beilleszkedéséről készítem. Az ezzel kapcsolatos kutatásban kérem szíves részvételét.

Annak érdekében, hogy a témával kapcsolatosan megbízható és érvényes információkat szerezzek, arra kérem, hogy a feltett kérdésekre a lehető legpontosabb válaszokat adja.

A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik. Az adatokat összesítve elemzem és mutatom be dolgozatomban úgy, hogy az egyéni információk sehol nem azonosíthatóak.

A kérdőív kitöltése körülbelül 5 percet vesz igénybe.

Köszönöm a segítségét!

Kérem, írja be adatait, ahol több lehetséges válasz is van, ott kérem, húzza alá az Önre vonatkozó lehetőséget.

Életkora:év

Neme: férfi nő

Legmagasabb iskolai végzettsége:

Alapfokú

Középfokú

Felsőfokú

Folyamatban levő felsőfokú

Melyik országból származik?:

Milyen nemzetiségű?.....

Mióta dolgozik a Duna Televízióban?: év

Milyen munkakörben dolgozik jelenleg?:.....

Mióta él Magyarországon?: éve

Kérem jelölje meg azt a két legfőbb okot, ami miatt Magyarországra költözött:

Karrier

Család

Barátok

Szakmai fejlődés

Pénzügyi előrelépés

Munkavállalási ajánlat a Duna Televíziónál

Más ország kultúrájának megismerése

Hazaszeretet

Egyéb.....

Kérem jelölje meg azt a két legfőbb okot, ami miatt a Duna Televíziónál vállalt munkát?

Várható előléptetési lehetőség a szakmai hierarchiában

Magasabb kereseti lehetőség

Szakmai fejlődés

Lehetőség határon túli műsorok szerkesztésében/készítésében

Részvételi lehetőség a közszolgálati média műsorainak szerkesztésében

Összetett, kihívásokkal teli munkakör

Kapcsolat-felvételi lehetőség híres, médiában dolgozó emberekkel

Részvételi lehetőség egy új, frissen indult médiában

Egyéb.....

Az alábbiakban kérem, egy egytől tízig terjedő skálán jelölje be Ön szerint az állításra leginkább jellemző értékeket. A skála „1”- es értéke a legalacsonyabb, a skála „5”-ös értéke a legmagasabb értéket jelöli.

1. A Duna Televízió törekszik munkavállalóinak kulturális sokszínűségére, ezért szívesen alkalmaz határon túli magyarokat.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

2. A televízióban dolgozó határon túli magyar munkavállalók jelenléte, véleményem szerint is, színesíti, gazdagítja a televízió munkaközösségét.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

3. A Duna Televízió határon túli műsorai nagyban növelik a határon túli magyarság nemzeti identitását.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

4. A Duna Televízió több oktatást is szervez annak érdekében, hogy munkatársai szakmai tudását folyamatosan fejlessze.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

5. A Duna Televízió határon túli műsorai nemzetközi színvonalúak, bármely európai kisebbségi- és határon túli műsor színvonalával felveszik a versenyt.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

6. A Duna Televízió sikeresen tölti be a híd szerepét az anyaországi és külföldi magyarság között.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

7. A határon túli műsorok szerkesztése során a Duna Televízió vezetősége elfogadja a határon túli kollégák véleményét a műsorok magasabb színvonalának elérése érdekében.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

8. A Duna Televízió határon túli műsorok szerkesztése esetén jellemzően inkább/több alkalommal foglalkoztat határon túli magyarokat.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

9. A határon túli magyarok véleménye inkább irányadó a határon túli műsorok szerkesztése során helyismeretükből adódóan, mint magyar kollégáiké.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

10. Előrelépési lehetőségek tekintetében, a magasabb pozíciókra történő pályázatok esetén a Duna Televízió vezetősége inkább helyezi a határon túli magyar munkavállalókat előnyös helyzetbe.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

11. A határon túli kollégák nagyobb szakmai felelősséggel és odaadással végzik munkájukat a határon túli műsorok szerkesztésekor.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

12. A magyar kollégák és a határon túli kollégák között érezhető egyfajta szeparáltság.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

13. A magyar kollégák és a határon túli kollégák között érezhető egyfajta és feszültség.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

14. A határon túli kollégák egymás közötti személyes kapcsolatai szorosabbak.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

15. A Duna Televízió munkatársai szakmai tudásukat maximálisan kihasználják munkájuk során.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

16. A Duna Televízió munkatársai szakmájukban ki tudnak teljesedni a Televízió kínálta lehetőségek között.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

17. A Duna Televízió határon túli munkavállalóinak sikerült beilleszkedniük jelenlegi, magyarországi munkakörnyezetükbe.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

18. A Duna Televíziónak az MTVA- ba történő olvadása révén saját készítésű műsorainak műszaki, technikai színvonala érezhetően nőtt.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

19. A Duna Televíziónak az MTVA- ba történő olvadása után a határon túli műsorokra fordítható költségkeret egyértelműen nőtt.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

20. Az MTVA megalakulása után, a magyar közszolgálati médiában dolgozók több alkalommal működnek együtt, készítenek közös műsorokat, mint korábban.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

21. A magyar közszolgálati médiumok együttműködése hatékonyabb, költségtakarékosabb műsorkészítést és -sugározást tesz lehetővé az MTVA megalakulása óta.

(NEM, egyáltalán nem) 1 2 3 4 5 (IGEN, teljes mértékben)

Részvételével számos érdekes információt kaptam pályamunkám kutatásomhoz.

Segítségét köszönöm!

Amennyiben az eredmények érdeklik, elküldöm Önnek a kutatásról szóló beszámolót.